

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ,
ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΟΙ ΣΥΜΜΑΧΙΕΣ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΙΕΘΝΕΣ
ΣΥΣΤΗΜΑ. Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ.**

ΓΕΡΟΔΗΜΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΜΑΙΟΣ/2021

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΟΙ ΣΥΜΜΑΧΙΕΣ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΙΕΘΝΕΣ
ΣΥΣΤΗΜΑ. Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ.**

- Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση
εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών
στις Διεθνείς Σχέσεις, Στρατηγική και Ασφάλεια
στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις

ΓΕΡΟΔΗΜΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΜΑΙΟΣ/2021

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Δημήτριος Γεροδήμος, 2021

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Ο Δημήτρης Γεροδήμος, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Οι συμμαχίες στο σύγχρονο διεθνές σύστημα. Η μελέτη της ελληνογαλλικής συμμαχίας» αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και ότι όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ο Δηλών

Δημήτριος Γεροδήμος

Όνοματεπώνυμο Φοιτητή:

Γεροδήμος Δημήτριος

Τίτλος Μεταπτυχιακής Διατριβής:

Οι συμμαχίες στο σύγχρονο διεθνές σύστημα. Η μελέτη της ελληνογαλλικής συμμαχίας.

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ' αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις 06/06/21 από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων: Κώστας Υφαντής, καθηγητής

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Παντελής Σκλιας, καθηγητής

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Βικτωρία Πιστικού, επίκουρη καθηγήτρια

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία αναλύεται η ελληνο-γαλλική συμμαχία διαχρονικά, με έμφαση στη σημερινή μορφή της και στις συνθήκες που την καθιστούν απαραίτητη για τα συμφέροντα των κρατών. Αρχικά, επιχειρείται μια σύντομη ανάλυση των συμμαχιών από τη ρεαλιστική θεωρία, στην οποία εντάσσονται λόγω του αμυντικού τους χαρακτήρα και της επιθυμίας να αποτρέψουν την περαιτέρω ανάπτυξη μιας αναθεωρητικής δύναμης. Επιπλέον, γίνεται ανάλυση της θεωρίας των συμμαχιών ως μεθόδου εξισορρόπησης και ως τρόπου αποκόμισης των μέγιστων ωφελειών, είτε αυτά είναι οικονομικά είτε στρατηγικά.

Παράλληλα, γίνεται αναφορά στην περίπτωση της συνεργασίας της Ελλάδας με τη Γαλλία τόσο στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και ανεξάρτητα, ως κράτη που επιδιώκουν να εμποδίσουν τις επεκτατικές βλέψεις της Τουρκίας. Πράγματι, για την Ελλάδα η απειλή είναι άμεση και εκφράζεται μέσα από προκλήσεις που αφορούν παραβιάσεις των συνόρων αλλά και των δικαιωμάτων της με κάθε ευκαιρία, ενώ για τη Γαλλία η απειλή εκφράζεται έμμεσα μέσα από την επιθυμία της γειτονικής χώρας να αποκτήσει ηγετικό ρόλο στον αραβικό χώρο και κυρίως σε κράτη που αποτελούν πρώην αποικίες της υπερδύναμης.

Λέξεις-κλειδιά

Ελλάδα, Γαλλία, Συμμαχία, Τουρκία, Ρεαλισμός, Stephen Walt, Ανατολική Μεσόγειος, Θεωρία συμμαχιών, ΕΕ, NATO, εξωτερική πολιτική

Abstract

The present paper analyzes the Greek-French alliance over time, with emphasis on its current form and the conditions that make it necessary for the interests of the states. Firstly, a brief analysis of the alliances is attempted by the realistic theory, to which they belong because of their defensive nature and desire to prevent the further development of a revisionist force. In addition, the theory of alliances is analyzed as a method of balancing and as a way to reap the maximum benefits, whether they are economic or strategic.

Moreover, the essay refers to Greece and France's cooperation within the European Union and independently as states seeking to prevent Turkey's expansionist aspirations. Indeed, for Greece the threat is immediate and is expressed through challenges concerning violations of its borders and its rights at every chance, while for France the threat is indirectly expressed through the desire of the Turkey to gain a specific role among the Arab nations and especially in states that are former colonies of the superpower.

Περιεχόμενα

Περίληψη	iii
Λέξεις-κλειδιά.....	iii
Abstract	iv
Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 1^ο – Η θεωρία των συμμαχιών υπό ρεαλιστική σκοπιά	4
1.1 Ρεαλισμός.....	4
1.2. Η ΘΕΩΡΙΑ ΣΥΜΜΑΧΙΩΝ.....	7
1.2.1 Ορισμός.....	7
1.2.2 Λόγοι δημιουργίας συμμαχίας (Εξισορρόπηση απειλής/Συστράτευση απειλής	8
1.2.3 Εξισορρόπηση	9
1.2.4 Συστράτευση (Bandwagon)	10
1.2.5 Διατήρηση Συμμαχίας.....	11
1.2.6 Κόστη-οφέλη.....	12
1.2.7 Δίλημμα ασφαλείας.....	13
1.2.8 Μικρά κράτη – συμμαχίες.....	14
Κεφάλαιο 2^ο – Παράγοντες που επηρεάζουν την ελληνο-γαλλική συμμαχία	17
2.1 Εισαγωγή.....	17
2.2 Σύντομη σκιαγράφηση του ρόλου της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο ...	17
2.3 Η εξωτερική πολιτική Τουρκίας-Γαλλίας-Ελλάδας.....	18
2.3.1 Η απειλή της Τουρκίας.....	19
2.3.2 Η γαλλική πολιτική	21
2.3.2.1 Η μεσογειακή γαλλική πολιτική	22
2.3.3 Η ελληνική οπτική	28
Κεφάλαιο 3^ο Η περίπτωση της άτυπης ελληνο-γαλλικής «συμμαχίας».....	33
3.1 Τα αίτια της ελληνογαλλικής προσέγγισης.....	33
3.2 Η ελληνική στρατηγική εξισορρόπησης	35
3.3 Τα ενδεχόμενα κόστη της «συμμαχίας».....	36
3.4 Η ανάγκη της αναθεώρησης της ελληνικής πολιτικής.....	38
Συμπεράσματα	41
□ Βιβλιογραφία.....	43
□ Ξενόγλωσση.....	43
□ Ελληνόγλωσση.....	46

Εισαγωγή

«Ελλάς-Γαλλία-Συμμαχία»

Αυτό το σύνθημα, που κυριαρχούσε στους δρόμους της Αθήνας, έμελλε να αποτελέσει την αφετηρία της σύσφιξης των ελληνο-γαλλικών σχέσεων.

Προτού, όμως, αναφερθούν οι σχέσεις των δύο χωρών σήμερα, είναι χρήσιμο να γίνει μια ιστορική ανασκόπηση. Οι δύο πλευρές ανέκαθεν είχαν καλές σχέσεις, ήδη από την αρχή ίδρυσης του ελληνικού κράτους, καθώς η Γαλλία προώθησε την ιδέα της ελληνικής επανάστασης και ενστερνιζόμενη τις κοινές ιδέες, όπως η δημοκρατία, υποστήριξε τον αγώνα του ελληνικού έθνους. Παράλληλα, οι σχέσεις των χωρών έφτασαν στο αποκορύφωμά τους κατά τη συνάντηση του De Gaulle στην Αθήνα, το 1963, με τον Κωνσταντίνο Καραμανλή. Η συνεργασία τους φάνηκε ιδιαίτερα χρήσιμη για την ελληνική πορεία στη διαδικασία ένταξης της στην ΕΕ και αναθεωρήθηκε η θέση της στη διεθνή σκακιέρα. Επίσης, οι συζητήσεις τους οδήγησαν και στην πρώτη αγορά γαλλικών μαχητικών αεροσκαφών τύπου Mirage F-1CG μέχρι και τα σημερινά Rafale και συντέλεσαν στη δημιουργία μιας υψηλών προδιαγραφών πολεμικής αεροπορίας¹. Επιπλέον, τέθηκαν οι βάσεις για μια βαθιά συνεργασία της ελληνικής πολεμικής αεροπορίας από το 1975 έως και σήμερα με τη γαλλική *Dassault Aviation*, ενώ πραγματοποιήθηκε μεγάλος αριθμός σπουδαίων συνεργασιών στον τομέα των κατασκευών, με χαρακτηριστικά παραδείγματα το μετρό της Αθήνας και της γέφυρας Ρίου-Αντιρρίου. Επιπρόσθετα, αξίζει να σημειωθεί ότι στα δύσκολα για την Ελλάδα χρόνια μετά το 2008, η Γαλλία στάθηκε δίπλα της, στηρίζοντάς τη διεθνώς ώστε να παραμείνει εντός Ευρωζώνης.

Παράλληλα, όταν οι ελληνο-τουρκικές σχέσεις έφτασαν στο ζενίθ τους όσον αφορά κυρίως την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ στην Ανατολική Μεσόγειο, η γαλλική στρατιωτική παρουσία και υποστήριξη των ελληνικών θέσεων αποτέλεσε αναπόσπαστη βοήθεια στη δυναμική ασφάλειας της Ελλάδας. Αυτό πηγάζει από την κοινή αντίληψη των δύο χωρών ότι η Τουρκία αποτελεί σημαντική απειλή, με

---

¹ Νέδος, Β. (2021). Άμυνα: Συμμαχία δύο αιώνων, *Η Καθημερινή*, [www.kathimerini.gr](https://www.kathimerini.gr/k/k-magazine/561319354/amyna-symmachia-dyo-aionon/).
<https://www.kathimerini.gr/k/k-magazine/561319354/amyna-symmachia-dyo-aionon/>

αποτέλεσμα να είναι απαραίτητη η δημιουργία μιας ενιαίας πολιτικής ευρωπαϊκής ασφάλειας.

Όπως θα αποδειχθεί στην εργασία, μια στρατηγική συμμαχία μπορεί να προσδώσει πολλά οφέλη αλλά και κόστη και στα δύο μέρη και ιδιαίτερα σε ένα μικρό κράτος όπως η Ελλάδα. Υπό το πρίσμα των θεωριών των διεθνών σχέσεων και συγκεκριμένα εκείνων του ρεαλισμού, μια συμμαχία δεν γίνεται από την καλή θέληση των κρατών, αλλά λόγω της ύπαρξης κοινών συμφερόντων ανάμεσα σε αυτά. Η απειλή στην ασφάλεια και την επιβίωση του εκάστοτε κράτους, είτε άμεση είτε έμμεση, αποτελεί την κυριότερη αιτία σύναψης συμμαχιών, ενώ ορισμένες υποχωρήσεις για τη συμφωνία και υποστήριξη του φιλικού κράτους είναι απαραίτητες. Συνεπώς, η ελληνο-γαλλική συμμαχία δεν αποτελεί απαραίτητα μόνο θετικό στοιχείο για την ελληνική εξωτερική πολιτική. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητη η ενδελεχής ανάλυση της φύσης της, αλλά και των παραγόντων που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητά της. Το παραπάνω αποτελεί τον στόχο της παρούσας εργασίας, η οποία επιδιώκει την εξαγωγή εμπειριστατωμένων συμπερασμάτων και την περαιτέρω μελλοντική ανάλυση του θέματος.

Η εργασία αποτελείται από τρία κεφάλαια, καθένα από τα οποία καλύπτει και μια συγκεκριμένη θεματική ενότητα. Συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο θα αναλυθεί επαρκώς το θεωρητικό μέρος της, με σκοπό την κατανόηση των κανόνων που διέπουν το διεθνές σύστημα και των κρατικών συμπεριφορών, ιδιαίτερα μέσα στα πλαίσια μιας συμμαχίας. Στη συνέχεια, θα εξεταστεί η έννοια της συμμαχίας, οι αιτίες δημιουργίας της, η στρατηγική και κυρίως οι απαραίτητες συνθήκες ώστε μια συμμαχία να παραμείνει επικερδής για τα κράτη-μέλη της. Σε αυτό το πλαίσιο, θα δοθεί έμφαση στη συμμαχία ανάμεσα στο αδύναμο μέλος και το ισχυρό μέλος, ώστε να προσομοιωθεί η ελληνο-γαλλική περίπτωση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται μια σύντομη περιγραφή των περιστατικών των τελευταίων ετών στην Ανατολική Μεσόγειο και η ανάλυση των εμπλεκόμενων μερών, δηλαδή της Τουρκίας, της Γαλλίας και της Ελλάδας. Θα εξεταστεί η απειλή της Τουρκίας και η στρατηγική που ακολουθεί με βάση το δόγμα του νεο-οθωμανισμού και τις αναθεωρητικές βλέψεις του Προέδρου της, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Παράλληλα, η ολοένα αυξανόμενη επιρροή της και οι στρατιωτικές της παρεμβάσεις έχουν προκαλέσει ανησυχία στις γειτονικές χώρες αλλά και στις περιφερειακές και διεθνείς δυνάμεις. Συνεπώς, θα εξεταστεί η αποικιοκρατική κληρονομιά της Γαλλίας

και πώς επηρεάζει τη σημερινή εξωτερική πολιτική της στην Ανατολική Μεσόγειο. Τέλος, θα εξεταστεί η ελληνική πολιτική και η αύξηση των διαφορών της με την Τουρκία σε βάθος χρόνου, οι οποίες την οδήγησαν σε διεθνείς συνεργασίες και στη διαμόρφωση της εξωτερικής της πολιτικής.

Τέλος, στο τρίτο κεφάλαιο θα ακολουθήσει η ανάλυση της εφαρμογής της θεωρίας των συμμαχιών στην περίπτωση της Ελληνογαλλικής συμμαχίας. Αυτό θα πραγματοποιηθεί μέσα από την εξέταση των κοινών στοιχείων των δύο χωρών και πώς αυτά διαμορφώνουν τη λειτουργικότητα της οικοδομημένης συμμαχίας. Τέλος, υπό το πρίσμα της γαλλικής στήριξης, αναλύεται η ενδεδειγμένη ελληνική εξωτερική πολιτική, με γνώμονα το εθνικό της συμφέρον.

Κεφάλαιο 1^ο – Η θεωρία των συμμαχιών υπό ρεαλιστική σκοπιά

Η θεωρητική προσέγγιση της ελληνο-γαλλικής «συμμαχίας» ξεκινάει από τις θεωρήσεις των διεθνών σχέσεων και τις αρχές του ρεαλισμού, στοιχεία που ερμηνεύουν τις συμμαχίες. Στη συνέχεια, θα αναδειχθεί η θεωρία συμμαχιών ως βασικός παράγοντας στις αιτίες δημιουργίας, τη διατήρηση και τη συμπεριφορά της συμμαχίας. Η εργασία, μέσα από τη θεωρητική ανάλυση των αιτιών της συμμαχίας και την έμφασή της στον ρόλο του ισχυρού και του αδύναμου στη συμμαχία, θα εξετάσει την περίπτωση της ελληνογαλλικής «συμμαχίας».

1.1 Ρεαλισμός

Το πρώτο παράδειγμα συμμαχίας μπορεί να αναζητηθεί στον Θουκυδίδη, την εποχή του Πελοποννησιακού Πολέμου, με σκοπό όχι μόνο την κοινή υιοθέτηση οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών και στρατιωτικών ενδιαφερόντων αλλά και την αποτροπή μιας απειλής². Οι συμμαχίες αποτελούν τις κύριες δράσεις των κρατών και αντανακλούν τις αρχές που διέπουν το διεθνές σύστημα.

Προτού όμως γίνει αναφορά στις συμμαχίες, κρίνεται σκόπιμη η ανάλυση της σχολής σκέψης που βοηθάει στην καλύτερη εξήγηση της κρατικής συμπεριφοράς τους και των αρχών του διεθνούς συστήματος. Ο *πολιτικός ρεαλισμός* θεωρείται μια από τις βασικότερες θεωρίες των διεθνών σχέσεων που μπορούν να δώσουν απτές απαντήσεις σε κεντρικά ζητήματα και ειδικότερα σε περιπτώσεις συμμαχιών.

Ένας από τους εκπροσώπους του ρεαλισμού, ο Thomas Hobbes, επιλέγει να ερμηνεύσει τη δημιουργία του κράτους μέσα από την παρομοίωση αυτού με την ανθρώπινη φύση. Έτσι, αναφέρεται στην εποχή πριν τη σύσταση πολιτειών ως «φυσική κατάσταση», όπου ο άνθρωπος βιώνει ένα συνεχές αίσθημα τρόμου και απειλής, καθώς καλούταν να εξασφαλίζει την επιβίωσή του συνεχώς. Η λύση για την παραπάνω κατάσταση είναι η συνεργασία των ατόμων και η σύσταση κρατικών δομών. Παρόλα αυτά, τα παραπάνω αισθήματα δεν εξαλείφθηκαν, αλλά μεταφέρθηκαν σε πολιτειακό επίπεδο, δημιουργώντας το λεγόμενο δίλημμα της ασφάλειας, σύμφωνα με το οποίο η οποιαδήποτε πράξη κράτους, με σκοπό την ανάπτυξη ή την ασφάλειά του, έχει ως αποτέλεσμα την πρόκληση αισθημάτων φόβου και ανασφάλειας στα υπόλοιπα κράτη

---

² Θουκυδίδης, *Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου*, μτφ. Βλάχος Άγγελος, Βιβλιοπωλείο «Εστία», Αθήνα, 1998.

του συστήματος. Επιπλέον, η αναρχία που χαρακτηρίζει το σύστημα εξασφαλίζει την αδυναμία επίλυσης του διλήμματος, αλλά παράλληλα η κατάσταση που έχει δημιουργηθεί φαίνεται να παρέχει περισσότερη ελευθερία στα άτομα και να μειώνει το αίσθημα απειλής σε σχέση με τη φυσική κατάσταση, λόγω των κρατών ως οντοτήτων που δύνανται να βρίσκονται σε συνεχή επιφυλακή για την προστασία τους.

Ο Morgenthau βρίσκεται ανάμεσα στους κύριους υποστηρικτές του νεοκλασικού ρεαλισμού που αναπτύχθηκε τον 20ο αιώνα και αποτέλεσε μια επανεξέταση των παραδοσιακών αρχών του ρεαλισμού, ενώ ο συγκεκριμένος θεωρητικός παρείχε μερικές από τις πλέον βασικές ιδέες του. Σύμφωνα με τον ίδιο, οι άνθρωποι είναι εκ φύσεως πολιτικά όντα και η συνεχής τάση τους για απόκτηση εξουσίας είναι έκδηλη. Ο καταλληλότερος ιστορικά πολιτικός χώρος που παρέχει στον άνθρωπο αυτή τη δυνατότητα είναι το ανεξάρτητο κράτος, το οποίο αναπόφευκτα οδηγεί σε συγκρουσιακές καταστάσεις. Ως εκ τούτου, η απόκτηση εξουσίας καθίσταται κύρια προτεραιότητα για τον άνθρωπο, ο οποίος, προκειμένου να ασκήσει την ελευθερία μακριά από εξωτερικές απειλές και από τον κίνδυνο του αφανισμού, διατίθεται να χρησιμοποιήσει όλους τους διαθέσιμους σε αυτόν πόρους για να ικανοποιήσει τα συμφέροντα του.

Αντίστοιχα, τα κράτη καλούνται να επιβιώσουν σε ένα σύστημα άναρχο, όπου κυριαρχεί το δίλημμα της ασφάλειας. Έτσι, κάθε επιδίωξη και δράση προς την οποιαδήποτε ανάπτυξη του άμεσου εχθρού, του γείτονα, με σκοπό τη διασφάλιση της μέγιστης ασφάλειας αυτού έχει ως αποτέλεσμα την αυτόματη απειλή του κράτους. Παράλληλα, η ανυπαρξία μιας ανώτερης δύναμης η οποία να διοικεί το διεθνές σύστημα συνεπάγεται την αναρχία αυτού, τη συγκρουσιακή δομή του και παράλληλα προάγει τον ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών.

Στη διεθνολογική θεωρία του, ο Morgenthau συστηματοποιεί τον ρεαλισμό στις διεθνείς σχέσεις με βάση έξι αρχές³. Σύμφωνα με τον ίδιο, ο ρεαλισμός βασίζεται σε αντικειμενικούς νόμους που έχουν τις ρίζες τους στην αμετάβλητη και ιδιοτελή ανθρώπινη φύση. Ο ακρογωνιαίος λίθος της ρεαλιστικής θεωρίας του είναι η έννοια της εξουσίας ή του «ενδιαφέροντος» (“interest”), που ορίζεται ως η δύναμη η οποία ενημερώνει τη δεύτερη αρχή του: την υπόθεση ότι οι πολιτικοί ηγέτες πρέπει να σκέφτονται και ενεργούν με βάση το εθνικό συμφέρον. Έτσι, τα κράτη αποτελούν

---

³ Morgenthau, H. J., (1985). *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*, 6th ed., New York: Knopf.

ορθολογικούς δρώντες, οι οποίοι υιοθετούν πολιτικές που δεν αντίκεινται στα συμφέροντά τους. Στη διεθνή πολιτική αρένα κυριαρχεί συνεπώς ένα περιβάλλον συγκρουσιακών συμφερόντων, τα οποία όμως είναι δυναμικά και διαρκώς μεταβαλλόμενα και αλλάζουν ανάλογα με τον τόπο και τον χρόνο.

Παράλληλα, η ηθική στις διεθνείς σχέσεις διαφέρει από τις προσωπικές καθολικές αρχές των ανθρώπων, καθώς ένας πολιτικός ηγέτης δεν έχει την ίδια ελευθερία δράσης με τους πολίτες, λόγω της ιδιαίτερης θέσης του. Αυτό συμβαίνει διότι ο πρώτος έχει περισσότερες ευθύνες και οφείλει να πράξει και για το συμφέρον του κράτους, την ασφάλεια και την ευημερία του. Ως εκ τούτου, το βάρος της πολιτικής ευθύνης είναι αυξημένο, ενώ η ελευθερία πολιτικών επιλογών του δεν υφίσταται, καθώς το κρατικό συμφέρον υπερισχύει.

Αυτό που προσπαθεί να διατυπώσει ο Morgenthau είναι η σαφής διαφοροποίηση της προσωπικής ηθικής από την πολιτική, κάτι το οποίο κατέστη σαφές από την αντίθεσή του στις απόψεις ηγετών όπως ήταν ο Woodrow Wilson. Επιπλέον, ο πολιτικός ρεαλισμός δεν αναγνωρίζει τις ηθικές προθέσεις ως ηθικά νόμιμες στην κρατική συμπεριφορά, αλλά τις συνδέει με ενέργειες που κρύβουν συμφέρον. Συνεπώς, η διάδοση ιδεολογιών ή θρησκευτικών πεποιθήσεων, όπως οι σταυροφορίες και οι ιεροί πόλεμοι (τζιχάντ), σύμφωνα με τους ρεαλιστές, κρύβουν πολιτικές και αναθεωρητικές σκοπιμότητες και δεν υφίσταται νομιμοποίηση αυτών μέσα από ιδεολογικούς κανόνες.

Ο ρεαλισμός πιστεύει στην αυτονομία της πολιτικής σφαίρας (όπως ακριβώς ο οικονομολόγος, ο δικηγόρος ή ο ηθικολόγος διατηρούν τη δική τους) και κάθε σφαίρα διέπεται από τους δικούς της νόμους. Η πολιτική διέπεται από ορθολογικούς νόμους και η ηθική της καθορίζεται από την πολιτική επιτυχία και τις συνέπειες. Ο πολιτικός ρεαλισμός βασίζεται στην πλουραλιστική έννοια της ανθρώπινης φύσης. Κάθε τομέας πρέπει να εφαρμόζει τα πρότυπα που είναι κατάλληλα για τη σκέψη του, ενώ για την πολιτική, το συμφέρον ορίζεται ως ισχύς.

Συνοψίζοντας, ο ρεαλισμός μας βοηθά να κατανοήσουμε την κρατική συμπεριφορά στο διεθνές σύστημα. Αφετηρία στις αρχές του ρεαλισμού αποτελεί η αναρχία του διεθνούς συστήματος, δηλαδή η απουσία μια παγκόσμιας κεντρικής ρυθμιστικής αρχής η οποία θα επιλύει τις κρατικές διαφορές. Μέσα σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον, λοιπόν, τα κράτη οδηγούνται αναπόφευκτα στην ανασφάλεια και στο αίσθημα φόβου. Τα κράτη, για να μεγιστοποιήσουν πρωτίστως την ασφάλεια και την επιβίωσή τους και

δευτερευόντως να επιτύχουν την προάσπιση του εθνικού τους συμφέροντος, λειτουργούν σε ένα καθεστώς αυτοβοήθειας μέσα από τη μεγιστοποίηση της ισχύος τους. Σύμφωνα με τον Mearsheimer, τα κράτη είναι ασφαλή μόνο όταν επιτύχουν την ηγεμονία του συστήματος⁴. Έτσι, οι κρατικοί δρώντες που δεν επενδύουν στην αύξηση της ισχύος τους είναι καταδικασμένοι να παραγκωνίζονται στο διεθνές σύστημα από τα ισχυρότερα κράτη, τα οποία ερμηνεύουν τις αρχές του διεθνούς δίκαιου και επιδιώκουν την ηγεμονία τους στο διεθνές περιβάλλον.

Η αύξηση της ισχύος συνεπάγεται την αύξηση του ανταγωνισμού ανάμεσα στα κράτη και μεταβάλλει το καθεστώς που έχουν διαμορφώσει σε μια περιοχή (status quo). Η ειρήνη και η σταθερότητα του συστήματος επιτυγχάνεται μέσα από αυτό που ονομάζεται ισορροπία δυνάμεων. Τα κράτη μπορούν να πετύχουν την εξισορρόπηση με δύο τρόπους, τον εσωτερικό και τον εξωτερικό. Η εσωτερική εξισορρόπηση συνεπάγεται προσπάθειες για την ενίσχυση της εξουσίας του κράτους αυξάνοντας τους οικονομικούς πόρους και τη στρατιωτική δύναμή του, ενώ όταν επιλέγεται η εξωτερική, όπως θα εξεταστεί παρακάτω με τις συμμαχίες, τα κράτη δρουν επιφυλακτικά και πολλές φορές με διαφορετικά κίνητρα και στόχους⁵.

Καταλήγοντας, οι συμμαχίες αλλά και κάθε δράση που σχετίζεται με την ασφάλεια του κράτους και τον πόλεμο αποτελούν αντικείμενα εκτενούς ανάλυσης από τους ρεαλιστές, οι οποίοι επιχειρούν να εξηγήσουν τον κόσμο μέσα από παίγνια ισχύος και ανταγωνισμού.

1.2. Η ΘΕΩΡΙΑ ΣΥΜΜΑΧΙΩΝ

1.2.1 Ορισμός

«Είναι αδύνατο να μιλήσουμε για τις Διεθνείς Σχέσεις χωρίς να αναφερθούμε στις Συμμαχίες»⁶

Ο George Liska με αυτή τη διατύπωση ανέδειξε τη σπουδαιότητα των συμμαχιών ως αντικείμενο μελέτης στις διεθνείς σχέσεις. Πράγματι, οι συμμαχίες αποτελούν όχι μόνο

---

⁴ Mearsheimer, J.J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W.W. Norton & Company, p.34.

⁵ Ηφαιστος, Π.(2003), *Οι Διεθνείς Σχέσεις ως Αντικείμενο Επιστημονικής Μελέτης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό: Διαδρομή, Αντικείμενο, περιεχόμενο και Γνωσιολογικό Υπόβαθρο*. Αθήνα: Ποιότητα

⁶ Liska, G. (1962). *Nations in alliance*. Baltimore, Johns Hopkins Press.p.3.

ένα κύριο εργαλείο εξωτερικής πολιτικής⁷, αλλά και έναν ορατό δείκτη κρατικών δεσμεύσεων μεταξύ τους, καθώς συμβάλλουν στον συντονισμό των κρατικών δράσεων⁸.

Ο εννοιολογικός προσδιορισμός της συμμαχίας απασχόλησε για αρκετά χρόνια τους επιστημονικούς μελετητές, καθώς η ασάφεια και πολυπλοκότητα του ορισμού δεν βοηθούσε. Οι διαφοροποιήσεις της συμμαχίας με έννοιες όπως «ευθυγράμμιση» (“alignment”), «συνασπισμός» (“coalition”) επιβεβαιώνουν αυτόν τον ισχυρισμό. Για τον ορισμό της συμμαχίας θα χρησιμοποιηθεί η άποψη του Walt που ορίζει τη συμμαχία ως «μια τυπική ή άτυπη ρύθμιση για συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας μεταξύ δύο ή περισσότερων κυρίαρχων κρατών⁹.

Αν και οι συμμαχίες αποτελούν μορφώματα που στοχεύουν στην αμυντική συνεργασία των κρατών και κατ’ επέκταση, όπως εξηγείται κυρίως από τον ρεαλισμό, η συνεργατική φύση τους δύναται να φέρει χαρακτηριστικά φιλελευθερισμού. Πράγματι, πρόκειται για συνεργασία κρατών όπου λησμονούν τις αντιπαλότητές τους και συνασπίζονται με σκοπό να απολαύσουν κάποια επιπλέον οφέλη. Στο εν λόγω ρεύμα κυριαρχεί η αντίληψη ότι οι συνθήκες που δημιουργεί η διεθνής οικονομία έχουν ως αποτέλεσμα τον υψηλό βαθμό αλληλεξάρτησης των δρώντων, με αποτέλεσμα να μειώνονται οι βίαιες αντιπαραθέσεις και να ενισχύεται η συνεργασία αυτών. Παρόλα αυτά, λόγω της αμυντικής φύσης των συμμαχιών, αυτές εντάσσονται στον ρεαλισμό, καθώς αποτελούν έναν τρόπο αντιμετώπισης του διλήμματος της ασφάλειας.

1.2.2 Λόγοι δημιουργίας συμμαχίας (Εξισορρόπηση απειλής/Συστράτευση απειλής

Για τη δημιουργία της συμμαχίας, οι θιασώτες της ρεαλιστικής σχολής έχουν προσεγγίσει την καλύτερη εξήγηση των αρχών της. Ένας από αυτούς, ο Morgenthau, υποστηρίζει ότι τα κράτη, απέναντι σε μια απειλή, μπορούν να αυξήσουν τη δική τους δύναμη, μπορούν να προσθέσουν στη δική τους δύναμη την ισχύ άλλων εθνών ή μπορούν να παρακρατήσουν τη δύναμη άλλων εθνών από τον αντίπαλο¹⁰. Όταν κάνουν

---

⁷ Morgan, T., & Palmer, G. (2003). To Protect and to Serve: Alliances and Foreign Policy Portfolios. *The Journal of Conflict Resolution*, 47(2), 180-203. Retrieved March 23, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/3176166>

⁸ Bennett, D. S. (1997). Testing Alternative Models of Alliance Duration, 1816-1984. *American Journal of Political Science*, 41(3), 846. <https://doi.org/10.2307/2111677>

⁹ Stephen Walt (1987), *The Origins of Alliances*, Cornell University Press, Ithaca, London, p.1

¹⁰ Hans Morgenthau and Kenneth Thompson (1997). *Politics Among Nations*, 6th Edition, New York, McGraw Hill.

την πρώτη επιλογή, ξεκινούν έναν εξοπλιστικό αγώνα. Όταν επιλέγουν τη δεύτερη και την τρίτη εναλλακτική λύση, επιδιώκουν μια πολιτική συμμαχιών¹¹.

Η κυριότερη επεξήγηση των αιτιών των συμμαχιών γίνεται από τον Stephen Walt στο βιβλίο του *The Origins of Alliances*. Σε αυτό εξηγεί τα κίνητρα που δύνανται να ωθήσουν τα κράτη σε συμμαχίες. Αρχικά, σύμφωνα με τη θεωρία της ισορροπίας της απειλής, υποστηρίζει ότι πρωτίστως τα κράτη συνάπτουν συμμαχίες προκειμένου να εξισορροπήσουν μια επικείμενη απειλή. Δεύτερος λόγος αποτελεί η ιδεολογική ταύτιση, που επηρεάζει θετικά τη συνοχή της συμμαχίας¹² και η παροχή εξωτερικής βοήθειας, η οποία, αν και δεν επηρεάζει σημαντικά, καθιστά μια επιπλέον αιτία¹³. Τέλος, ο τέταρτος λόγος σχετίζεται με την επιρροή του πολιτικού συστήματος από ένα άλλο ή ακόμα και με τη χειραγώγηση του.¹⁴ Σχετικά με τον πρώτο λόγο, τα κράτη δημιουργούν συμμαχίες σύμφωνα με δύο κριτήρια, την *εξισορρόπηση* και τη *συστράτευση* (*bandwagon*).

1.2.3 Εξισορρόπηση

Η στρατηγική της εξισορρόπησης βασίζεται στις αρχές της θεωρίας της ισορροπίας ισχύος. Σύμφωνα με αυτήν, τα κράτη συνασπίζονται, προκειμένου να αντισταθμίσουν μια αντίπαλη δύναμη ή ένωση δυνάμεων η οποία απειλεί την επιβίωση και την ασφάλεια τους. Τα κράτη επιλέγουν αυτή τη μέθοδο είτε προκειμένου να συγκρατήσουν τον αντίπαλο από το να επιτύχει μια πιθανή ηγεμονία είτε λόγω του ότι οι ισχυροί του διεθνούς συστήματος, συμμαχώντας με τους πιο αδύναμους κρατικούς δρώντες, αποκτούν βαρυσήμαντη επιρροή έναντι αυτών, καθώς ο αδύναμος έχει περισσότερη ανάγκη για εξωτερική βοήθεια¹⁵.

Όποια και αν είναι η ισχύς των κρατών, υπάρχουν δύο επιλογές για την εξισορρόπηση. Η πρώτη είναι η εσωτερική, που αφορά τις προσπάθειες για ενίσχυση της εξουσίας του κράτους, αυξάνοντας τους οικονομικούς πόρους και τη στρατιωτική του δύναμη. Με αυτόν τον τρόπο, το εκάστοτε κράτος δύναται να βασίζεται στις δικές του ικανότητες ως απάντηση σε έναν πιθανό ηγεμόνα και να είναι σε θέση να δραστηριοποιηθεί αποτελεσματικότερα στο διεθνές σύστημα, ενώ οι στρατιωτικές δαπάνες αναμένεται

---

¹¹ Hans Morgenthau and Kenneth Thompson (1997). *Politics Among Nations*, 6th Edition, New York, McGraw Hill, σελ. 201.

¹² Ibid pp. 33-40.

¹³ Ibid pp. 41-46.

¹⁴ Ibid pp. 46-49.

¹⁵ Walt, 1987,18-19

να αυξηθούν, λόγω κατανάλωσης αρκετών κρατικών πόρων. Η δεύτερη περίπτωση, αυτή της εξωτερικής εξισορρόπησης, όπως θα εξεταστεί ειδικότερα παρακάτω, σχετίζεται με την κατάσταση στην οποία τα κράτη επιλέγουν να συνασπιστούν με σκοπό τον σχηματισμό μιας συμμαχίας, ώστε να εξισορροπήσουν και να κερδίσουν στρατηγικό πλεονέκτημα σε σχέση με μια κυρίαρχη ή αυξανόμενη αναθεωρητική δύναμη. Το κόστος εδώ είναι η μείωση της εξωτερικής πολιτικής ελευθερίας, καθιστώντας τα μέλη της συμμαχίας σε έναν βαθμό πολιτικά περιορισμένα σε συγκεκριμένες πρακτικές και στη στήριξη συμμαχικών δράσεων.

Σε έναν κόσμο όπου κυριαρχεί η εξισορρόπηση, τα ισχυρά κράτη είναι εκείνα που επωφελούνται περισσότερο ανάμεσα στα μέλη της συμμαχίας, λόγω της αυξημένης τους ισχύος και, κατά συνέπεια, της επιρροής τους. Ωστόσο χρειάζεται να κυριαρχήσει ο ορθολογισμός στις πολιτικές τους, ώστε να προωθούνται μέτρα που ωφελούν το σύνολο των μελών και όχι αποκλειστικά δικά τους συμφέροντα, καθώς, όπως αναφέρει ο Stephen Walt, είναι εκείνα που μπορούν να μετατρέψουν μια χαμένη συμμαχία σε νικηφόρα.¹⁶

Τα κράτη επιλέγουν τη στρατηγική της εξισορρόπησης για τρεις κυρίως λόγους. Πρώτον, το αναθεωρητικό κράτος διαθέτει συνήθως επιθετικές διαθέσεις, οπότε η αντιστάθμισή του θεωρείται απαιτητή. Επιπλέον, ένας σημαντικός λόγος είναι η διαφωνία πάνω σε συγκεκριμένα ζωτικά κοινά συμφέροντα, ενώ η διατήρηση καλών σχέσεων με το ισχυρότερο στη συμμαχία κράτος επιδιώκεται έως ότου τα όρια ανεκτικότητας του λιγότερο ισχυρού ξεπεραστούν. Τέλος, τα κράτη εξισορροπούν εναντίον του αναθεωρητικού και συνήθως ηγεμονικού κράτους, καθώς, δεδομένης της αναρχίας, οι συνέπειες των πράξεών του στη δομή του διεθνούς συστήματος δύνανται να είναι σημαντικές, καθώς η εν λόγω απειλή προκύπτει από τον φόβο της δύναμης του ισχυρού, που μπορεί να προκαλεί σε μια τέτοια κατάσταση.¹⁷

1.2.4 Συστράτευση (Bandwagon)

Το δεύτερο κριτήριο διάκρισης για τη αντιμετώπιση μια εξωτερικής απειλής είναι η *συστράτευση (bandwagon)*. Σε αυτήν την περίπτωση, η φιλοσοφία αποτυπώνεται στο ότι η ισχύς των κρατών είναι θελκτική, δηλαδή όσο ισχυρό είναι ένα κράτος, τόσο περισσότερο τα κράτη θα επιθυμούν να συνεργαστούν με αυτό. Το bandwagon είναι

¹⁶ Walt, S. The Origins Of Alliances, p. 29.

¹⁷ Walt, S. (2007), pp. 149-151

μια άνιση ανταλλαγή, στην οποία το «αδύναμο» κράτος προχωράει σε παραχωρήσεις και αποκτά έναν ασήμαντο ρόλο¹⁸. Συνέπεια των παραπάνω είναι να κυριαρχεί μια επιθετικότητα και ανταγωνισμός καθώς οι μεγάλες δυνάμεις θα επιδιώκουν την ισχύ, γνωρίζοντας ότι σε ένα περιβάλλον πολεμικής αναμέτρησης πρόκειται να προσφέρουν περισσότερα και αναμένουν τα αντίστοιχα οφέλη. Ωστόσο, η ισχύς των κρατών μεταβάλλεται εύκολα και η ευθραυστότητα των συμμαχιών είναι έντονη.

Αυτό οφείλεται σε δύο αμυντικής και πιο επιθετικής φύσεως αιτίες. Η πρώτη υπαινίσσεται μια μορφή κατευνασμού, καθώς πρόκειται για μια διαδικασία πειθούς προς τον ισχυρότερο, ότι είναι πιστοί υποστηρικτές του, προκειμένου να κατευνάσει την επιθετική του συμπεριφορά και γενικότερα οποιαδήποτε μη επιθυμητή ενέργεια¹⁹. Επιπλέον, το κράτος, ιδιαίτερα σε μια εμπόλεμη κατάσταση, τάσσεται υπέρ του ισχυρότερου, ώστε να αποκομίσει κέρδη από μια επικείμενη νίκη, όπως είναι οι εδαφικές κατακτήσεις.

1.2.5 Διατήρηση Συμμαχίας

Η διαχείριση της συμμαχίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη μεγιστοποίηση των κερδών και την ελαχιστοποίηση του κόστους ανάμεσα στα μέλη της, ώστε να μπορεί να διαμορφωθεί μια συνεργατική μορφή μέσα από την οποία να αναζητείται η ώσμωση κοινών συμφερόντων²⁰.

Όπως αναφέρει ο Snyder, η διατήρηση μιας συμμαχίας είναι συνάρτηση της διαπραγματευτικής της ισχύος, δηλαδή της δυνατότητας των κρατών-μελών να προάγουν τόσο τα κοινά συμφέροντα όσο και τα αντιτιθέμενα και να μειώνεται το κόστος. Αυτό επηρεάζεται από τρεις συντελεστές, οι οποίοι είναι ο βαθμός εξάρτησης τους στη συμμαχία, το κατά πόσο δεσμεύονται σε αυτή και το επίπεδο ενδιαφέροντος στο εκάστοτε υπό διαπραγμάτευση ζήτημα²¹.

Εκτός από τα παραπάνω, οι δομικές πιέσεις του διεθνούς συστήματος και ο βαθμός της συνοχής της συμμαχίας καθορίζουν τη λειτουργικότητα και τη διατήρησή της, καθώς όσο πιο συνεκτικός είναι ένας συνασπισμός, τόσο αποδοτικότερη θα είναι η πολιτική

---

¹⁸ Walt, S. (1991), *Alliance Formation in The Southwest Asia: Balancing and Bandwagons in Cold War Competition. Dominoes and Bandwagons: Strategic Beliefs and Great Power Competition in the Eurasian Rimland*, ed. R Jervis and J. Snyder. New York: Oxford University Press, p. 55

¹⁹ Walt, S. (1987), pp. 19-21.

²⁰ Snyder Glenn H. (1997), *Alliance Politics*, Ithaca, N.Y., Cornell University Press, p.165

²¹ Ibid σελ.166

του²². Επιπλέον, όπως αναφέρουν οι Sullivan Holsti και Hopman, η αύξηση του κινδύνου της απειλής μπορεί να συσπειρώσει περισσότερο τα κράτη και να ενισχύσει τη συνοχή της συμμαχίας. Αυτό εξαρτάται από τέσσερις παράγοντες, που είναι η ιδεολογική και στρατηγική ευθυγράμμιση, η σταθερότητα του πολιτικού καθεστώτος και τα συστημικά χαρακτηριστικά²³. Σύμφωνα με τον Snyder, είναι αναγκαία η, ως έναν βαθμό, αντίθετη δράση των κρατών στα εθνικά τους συμφέροντα, προκειμένου να επιτευχθεί η αποτελεσματική συνοχή της συμμαχικής ισχύος²⁴.

Συνοψίζοντας, η αποτελεσματικότητα μιας συμμαχίας επηρεάζεται από τη διατήρησή της. Αυτό συνεπάγεται τη δυνατότητά της να συντονίζει τους γενικούς στόχους και να τους μετατρέπει σε επιχειρησιακές πολιτικές. Η κατάλληλη δομή του διεθνούς συστήματος (κατανομή ισχύος) αλλά και ορισμένα κρατικά συμφέροντα, όπως ιδεολογικά, οικονομικά, και στρατηγικά, καλύπτουν ένα ευρύ σύνολο παραγόντων στη συντήρησή της. Με άλλα λόγια, μια συμμαχία οφείλει να είναι λειτουργική, δηλαδή να μπορεί να συντονίζει τις γενικές πολιτικές-μέτρα των μελών του, ενώ τα κράτη-μέλη καλούνται να συμφωνήσουν όχι μόνο για γενικούς στόχους, αλλά και για πολιτικές και μέτρα²⁵.

1.2.6 Κόστη-οφέλη

Δύο ή περισσότερα κράτη συμμετέχουν σε συμμαχίες, όταν σε ένα πλαίσιο κοινών συμφερόντων αναμένουν ότι τα κέρδη θα είναι μεγαλύτερα από το κόστος αυτής²⁶. Όσον αφορά τα οφέλη, κυρίαρχη θέση κατέχει η ασφάλεια και η επιβίωση τους, ενώ για το τίμημα που απαιτείται αναφέρεται ο περιορισμός της αυτονομίας στην εξωτερική πολιτική .

Τα οφέλη πηγάζουν κυρίως από την αίτια δημιουργίας της συγκεκριμένης συμμαχίας. Ο βασικότερος στόχος μέσα από αυτή είναι η αύξηση της σχετικής ισχύος, καθώς τα κράτη οικειοποιούνται την ισχύ των άλλων, ώστε τελικά να ενισχύσουν την εθνική τους άμυνα και την αποτρεπτική τους δυνατότητα έναντι μίας τρίτης χώρας ή συνασπισμού χωρών. Τέλος, ένας άλλος στόχος της είναι ο έλεγχος του ενός μέλους

---

²² Waltz, K. (1979) *Theory Of International Politics*, Reading, Mass: Addison-Wesley Pub Co, p. 266

²³ Ole Holsti, Terrence Hopmann and John Sullivan (1973). *Unity and Disintegration In International Alliances: Comparative Studies*, New York Wiley, σελ. 84, 143.

²⁹ Ibid, σελ. 59-85

²⁴ Glenn Snyder, *Alliance Politics*, Cornell University Press, Ithaca, 1997, σελ 156-158

²⁵ Hans Morgenthau and Kenneth Thompson "Politics Among Nations", 6th Edition, New York, McGraw Hill, 1997, σελ. 206

²⁶ Glenn Snyder, *Alliance Politics*, Cornell University Press, Ithaca, 1997, p.43

από το άλλο, όπως και η αυξημένη ικανότητα πρόληψης επιθετικών ενεργειών από συμμαχικά μέλη-κράτη ή την αποφυγή ένταξής τους στον αντίπαλο σχηματισμό, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα²⁷.

Αντίστοιχα, τα μειονεκτήματα μιας συμμαχικής επιλογής αναφέρονται παρακάτω. Η δέσμευση τους στη συμμαχία περιορίζει τα κράτη στη λήψη πολιτικών αποφάσεων και ακόμη ίσως σε μεταστροφή στην πολιτική τους. Επιπρόσθετα, σε περίπτωση μιας εχθρικής απειλής σε ένα συμμαχικό μέλος, τα υπόλοιπα μέλη δεσμεύονται να χορηγήσουν βοήθεια, όπως και το αντίστροφο, δηλαδή να υπάρχει αυξημένη πιθανότητα τα μέλη να δείξουν περισσότερη επιθετικότητα, δεδομένης της σιγουριάς που αισθάνονται μέσα στον συνασπισμό²⁸. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το άρθρο 5 της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας (NATO), όπου προβλέπεται η παροχή στρατιωτικής συνδρομής από όλα τα μέλη της, όταν ένα απειλείται από τρίτο κράτος.

1.2.7 Δίλημμα ασφαλείας

Ο Snyder εισάγει τον όρο του *δίληματος ασφαλείας* στο επίπεδο της συμμαχίας ('Alliance Security Dilemma') αποτελούμενο από δύο όρους, τον φόβο της εγκατάλειψης από έναν σύμμαχο και τον φόβο παγίδευσης μέσα στη συμμαχία²⁹.

Ο φόβος της παγίδευσης αφορά τη δέσμευση ενός κράτους στη υποστήριξη συμμάχων. Πιο συγκεκριμένα, σε αυτήν την περίπτωση, ένα κράτος κινδυνεύει να οδηγηθεί σε πολεμική σύρραξη με τρίτο κράτος, ενώ υπό άλλες συνθήκες κάτι τέτοιο δεν θα συνέβαινε. Επομένως, προκειμένου να αποκομίσουν μελλοντικά οφέλη ή ακόμη και μόνο για την ισχυροποίηση των συμμαχικών δεσμών τους, τα κράτη υιοθετούν ιδιαίτερα σκληρές πολιτικές, χωρίς να είναι βέβαια ότι θα λάβουν αντίστοιχες ανταμοιβές.

Αντίθετα, ο φόβος της εγκατάλειψης μεταφράζεται στη συνεχή επιδίωξη της διατήρησης της συμμαχίας. Η επιδίωξη στενότερων δεσμών με τον εταίρο είναι η ενδεδειγμένη λύση, ώστε να αναδειχθούν τα οφέλη και η εμπιστοσύνη της συμμαχίας και η επιθυμία παραμονής του. Αυτό επιτυγχάνεται όχι με την πιο σκληρή στάση προς αυτόν (όπως κυρώσεις κ.λπ.) αλλά με την προώθηση των συμφερόντων του³⁰.

---

²⁷ Snyder Glenn H., *Alliance Politics*, Ithaca, N.Y., Cornell University Press, 1997, p.43-44

²⁸ Ibid p. 44

²⁹ Ibid pp. 156-158

³⁰ Ibid p. 185

Καταληκτικά, και οι δυο καταστάσεις φανερώνουν τις αδυναμίες των συμμαχιών, όπως αυτές έχουν εκφραστεί διαχρονικά από την πρότερη εμπειρία. Ο φόβος της εγκατάλειψης σημαίνει τίμημα για την ασφάλεια, ενώ ο φόβος της παγίδευσης τίμημα για την πολιτική αυτονομία, τα οποία βιώνουν κατά διαστήματα τα μέλη της συμμαχίας, ανάλογα με τους δεσμούς που διαμορφώνονται μέσα σε αυτήν.

1.2.8 Μικρά κράτη – συμμαχίες

Αφού εξετάστηκαν οι βασικές αρχές του πολιτικού ρεαλισμού και στη συνέχεια έγινε εμβάθυνση στους κεντρικούς κανόνες της θεωρίας των συμμαχιών, κρίνεται σκόπιμο να αναλυθεί ο ρόλος των μικρών κρατών υπό το πρίσμα των συμμαχιών.

Ο όρος μικρό ή «αδύναμο» κράτος έχει απασχολήσει αρκετά την επιστήμη των διεθνών σχέσεων, ιδιαίτερα στη σύγχρονη εποχή. Ωστόσο, δεδομένης της ασάφειας που το περικλείει, δεν έχει βρεθεί ένας κατάλληλος ορισμός του. Οι υλικοί παράγοντες, δηλαδή το μικρό μέγεθος του εδάφους, του πληθυσμού, της οικονομίας και της περιορισμένης στρατιωτικής ικανότητας του, χρησιμοποιούνται συνήθως για τον ορισμό μιας μικρής κατάστασης. Ωστόσο, σύμφωνα με τους αναλυτές, δεν αρκεί για να εξηγήσει σε βάθος το μέγεθος της κατάστασης και πώς σχετίζεται με τη συμπεριφορά της εξωτερικής πολιτικής, χωρίς να αναφερθεί και ο ψυχολογικός παράγοντας, όπως είναι οι φιλοδοξίες των πολιτικών ηγετών και της αυτοαντίληψης του μικρού κράτους στο διεθνές σύστημα.

Σύμφωνα με τον Rothstein, μικρές δυνάμεις αποτελούν τα κράτη που γνωρίζουν ότι δεν είναι σε θέση να αποκτήσουν ασφάλεια, χωρίς να βασίζονται σε άλλες πολιτείες, οργανισμούς ή διαδικασίες. Αυτή η αδυναμία να βασίζονται στις δικές τους δυνατότητες πρέπει επίσης να αναγνωριστεί από τις άλλες πολιτείες³¹. Αντίστοιχα, ο Keohane βασίζει τον ορισμό του στον ισχυρισμό ότι μικρές πολιτείες είναι αυτές που δεν μπορούν να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στο διεθνές σύστημα και των οποίων οι ηγέτες γνωρίζουν αυτό το γεγονός³².

Η εξάρτηση των μικρών κρατών από τις μεγαλύτερες δυνάμεις είναι αλληλένδετη και βαρυσήμαντη για τα πρώτα, ωστόσο δεν συνεπάγεται τον περιορισμό της πολιτικής ελευθερίας των αδύναμων χωρών, αλλά η ασφάλειά τους επηρεάζεται από τα εθνικά συμφέροντα των ισχυρών δυνάμεων. Συνεπώς, η επιλογή κατάλληλης στρατηγικής, η

³¹ Rothstein, R., 1969. *Alliances and Small Powers*. New York: Columbia University Press. p. 29

³² Keohane, R., 1969. *Lilliputians' Dilemmas: Small States in International Politics*. International Organization, 23(2), p. 296.

οποία θα επιδιώκει την επιβίωσή του μέσα από τα συμφέροντα των ισχυρών, είναι αναγκαία. Η διαφύλαξη των συμφερόντων ενός μικρού κράτους εξαρτάται από την ισορροπία ισχύος, όπως αυτή διαμορφώνεται σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, δηλαδή συνίσταται τα μικρά κράτη μέσα από την ισορροπία ισχύος μεγαλύτερων δυνάμεων να επωφελούνται αποτρεπτικής ισχύος³³.

Παρόλα αυτά, οι μεγάλες δυνάμεις τείνουν να αντιμετωπίζουν τα μικρά κράτη ως «τοπικούς δορυφόρους», ώστε να εξυπηρετήσουν τα εθνικά τους συμφέροντα, όπως είναι η εξασφάλιση στρατιωτικών εγκαταστάσεων, προμήθειας στρατιωτικού εξοπλισμού και η επέμβαση στα εσωτερικά ζητήματά τους.

Υπό το πρίσμα της άναρχης δομής του διεθνούς συστήματος, οι Thorhallsson και Steinsson υποστηρίζουν ότι τα μικρά κράτη τείνουν να «υποτάσσονται σε κυρίαρχα» και, ως εκ τούτου, είτε ευθυγραμμίζονται με απειλητικές δυνάμεις (bandwagoning) είτε συμμετέχουν σε συμμαχίες, για να ισορροπήσουν ενάντια σε ισχυρούς παράγοντες (εξισορρόπηση)³⁴. Κατά συνέπεια, αναγκάζονται να ευθυγραμμιστούν με μεγαλύτερες δυνάμεις, για να αποκτήσουν υψηλότερα επίπεδα ασφάλειας³⁵. Η ανάγκη τους αυτή πολλαπλασιάζεται, όταν η απειλή της κυριαρχίας τους προέρχεται από το περιφερειακό επίπεδο. Χαρακτηριστικά αναφέρει, «...οι Μεγάλες Δυνάμεις συμμαχούν εξαιτίας των απειλών στην ισορροπία του διεθνούς συστήματος, ενώ οι μικρές δυνάμεις συμμαχούν εξαιτίας των απειλών στην κυριαρχία τους».

Η συμμετοχή των μικρών κρατών στη συμμαχία μπορεί να οδηγήσει σε πολλά οφέλη για αυτά, όπως την προστασία τους και την προάσπιση των συμφερόντων τους³⁶. Επιπλέον, είναι δυνατόν τα οφέλη να είναι και οικονομικής φύσεως, διαδραματίζοντας έναν ρόλο free-rider, ώστε να μειωθούν οι στρατιωτικές δαπάνες του, επιτυγχάνοντας και πάλι την προστασία τους³⁷. Τρίτον, εφόσον επιδρά στην εξωτερική πολιτική των άλλων μελών της συμμαχίας, το μικρό κράτος κερδίζει πολιτική επιρροή, την οποία κατευθύνει προς εκείνο ή την εργαλειοποιεί, ασκώντας πίεση στον αντίπαλο του³⁸.

---

³³ Morgenthau Hans J. (1993). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, Brief Edition, Revised by Thompson Kenneth, Publisher McGraw-Hill Incorporation, New York, p. 192.

³⁴ Thorhallsson, B. & Steinsson, S. (2017). *Small State Foreign Policy*. Oxford Research Encyclopedia of Politics. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.484>

³⁵ Rothstein, 1969

³⁶ Rothstein Robert L, p. 23

³⁷ Ibid

³⁸ Ελλάς-Γαλλία συμμαχία; (2020, February 16). HuffPost Greece.

https://www.huffingtonpost.gr/entry/ellas-yallia-semmachia_gr_5e441375c5b6d0ea381195b5

Επιπροσθέτως, οι διπλωματικές δεξιότητες ενός ανίσχυρου κράτους, που στοχεύουν στην προώθηση του εθνικού του συμφέροντος, σε συνδυασμό με ένα κλίμα αμοιβαίων ανταλλακτικών σχέσεων με τις μεγάλες δυνάμεις, θα καταστήσουν δυνατή την άσκηση επιρροής σε μια φιλικά προσκείμενη μεγάλη δύναμη.

Αξιοσημείωτη είναι, επίσης, η άποψη του Arnold Wolfers, περί του παράδοξου της «ισχύος του αδύναμου»³⁹. Σύμφωνα με αυτήν, οι μεγάλες δυνάμεις πάσχουν από την πεποίθηση ότι εάν μια σύμμαχος χώρα ευθυγραμμιστεί με την αντίπαλό της ή ακολουθήσει ουδέτερη στάση, αυτό θα μεταβάλλει την ισορροπία ισχύος και θα υποστούν το κόστος οι ίδιες. Με άλλα λόγια, ο αδύναμος αποκτά ένα ισχυρό προτέρημα, καθώς καθίσταται ικανός να επωφεληθεί από τον ισχυρό. Αντίστοιχος του επιπέδου της στρατηγικής επένδυσης του ισχυρού υπάρχει και ο βαθμός της απειλής του αδύναμου.

Οι μεγάλες δυνάμεις διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο στη διαχείριση κινδύνων των μικρών κρατών. Παρέχουν στις μικρές πολιτείες πρόσθετους πόρους, στρατιωτικές δυνατότητες και πολιτική υποστήριξη. Ωστόσο, οι μεγάλες δυνάμεις μπορούν, αν το θέλουν, να επιβάλλουν την πολιτική τους βούληση στα μικρά κράτη ή ακόμη και να περιορίσουν την ελευθερία δράσης τους, προσθέτοντάς τα στη δική τους «σφαίρα επιρροής». Αυτό θα αναγκάσει τη μικρή δύναμη όχι μόνο να αντιμετωπίσει μια εχθρική απειλή, αλλά και έναν απαιτητικό μεγάλο σύμμαχο⁴⁰.

Συνοψίζοντας, τα κράτη, ιδιαίτερα τα μικρά, προκειμένου να εξασφαλίσουν την επιβίωσή τους, συνάπτουν συμμαχίες με μεγαλύτερες δυνάμεις, κάτι το οποίο συνάδει, πέρα από οφέλη, και με κόσμη. Οι κίνδυνοι μιας συμμαχίας ελλοχεύουν και το μικρό κράτος οφείλει να έχει στρατηγική προσεκτική και σύμφωνη με την ορθολογική μέθοδο οφέλους-κόστους. Συνεπώς, ένα αδύναμο κράτος οφείλει να επιλέγει, ως βέλτιστη πολιτική, την εκάστοτε ισορροπία ισχύος και στρατηγικών συμφερόντων των μεγάλων δυνάμεων ως προς τη γεωπολιτική θέση του.

---

³⁹ Bjøl, E. (1968). The Power of the Weak. *Cooperation and Conflict*, 3(2), 157-168.
<https://doi.org/10.1177/001083676800300201>

⁴⁰ Singer Marshall R. (1972), *Weak States in a World of Powers: The Dynamics of International Relationships*, Free Press, New York, pp. 306-309.

Κεφάλαιο 2^ο – Παράγοντες που επηρεάζουν την ελληνο-γαλλική συμμαχία

2.1 Εισαγωγή

Αφού αναλύθηκε το θεωρητικό πλαίσιο της παρούσας εργασίας, θα μεταβούμε στο εμπειρικό μέρος της. Πριν προχωρήσουμε στην εθνική ασφάλεια και την εξωτερική πολιτική των δύο χωρών, χρειάζεται να σκιαγραφηθεί το διεθνές πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώθηκε η «συμμαχία» και τις πολιτικές επιλογές της Ελλάδας, της Γαλλίας και της Τουρκίας στην εν λόγω περιοχή.

2.2 Σύντομη σκιαγράφηση του ρόλου της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο

Η Μεσόγειος θάλασσα, στη σύγχρονη διεθνή σκηνή, αποτελεί μια από τις πιο ασταθείς περιοχές. Η Αραβική Άνοιξη, το 2011, επέφερε αλυσιδωτές συγκρούσεις από την Αλγερία μέχρι τη Συρία, επιδεικνύοντας τις πολιτικές διαφορές μεταξύ των χωρών. Αργότερα, στην Ευρώπη επικρατούσε το ζήτημα του μεταναστευτικού, προκαλώντας αναταραχές και διαφωνίες ανάμεσα στα μέλη της Ένωσης. Η μετατόπιση του ενδιαφέροντος των ΗΠΑ προς την Ασία παρείχε την αφορμή για τρίτες χώρες να το καλύψουν⁴¹. Σε όλα αυτά προστίθεται μια σειρά ανακαλύψεων νέων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, τροφοδοτώντας το ήδη τεταμένο κλίμα στην Ανατολική Μεσόγειο⁴².

Κεντρικό ρόλο στη δημιουργία της «συμμαχίας» Ελλάδας-Γαλλίας διαδραμάτισαν η αναθεωρητική στάση της Τουρκίας, με τις διεκδικήσεις της στην Ανατολική Μεσόγειο, αλλά και η επιθυμία της να μετατραπεί σε μια ισχυρή περιφερειακή δύναμη που θα ηγηθεί ανάμεσα στις μουσουλμανικές χώρες. Η επιθυμία της Τουρκίας να προχωρήσει σε ερευνητικές γεωτρήσεις σε τμήματα της Ανατολικής Μεσογείου, που φέρεται να μην ανήκουν στην υφαλοκρηπίδα της, έχει προκαλέσει σοβαρή ανησυχία στην Αθήνα. Ειδικότερα, το μνημόνιο συμφωνίας που υπεγράφη μεταξύ Άγκυρας και Τρίπολης τον Νοέμβριο του 2019, θα οδηγούσε σε εξόρυξη και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων

---

⁴¹ Marc Pierini (2020, July 30). New Power Struggles in the Mediterranean. Carnegie Europe, Διαθέσιμο στον σύνδεσμο

<https://carnegieeurope.eu/2020/07/30/new-power-struggles-in-mediterranean-pub-82403>.

⁴² Gas fields and tensions in the eastern Mediterranean. (2020, October 26). www.euractiv.com.

<https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/gas-fields-and-tensions-in-the-eastern-mediterranean/>

μιας περιοχής που δεν ανήκει στην ΑΟΖ καμίας εκ των συμβαλλόμενων χωρών. Στον αντίποδα, η Ελλάδα, τον Φεβρουάριο του 2020, έστειλε επιστολή στον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ που χαρακτηρίζει τις τουρκικές αξιώσεις «μη τεκμηριωμένες και νομικά αβάσιμες». Στην επιστολή αναφέρεται επίσης πώς οι Τούρκοι ισχυρίζονται, σχετικά με την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών δυτικά του μεσημβρινού 28°00'00 "Ε", ότι παραβιάζουν το αδιαίρετο της εδαφικής ακεραιότητας και την κυριαρχία της Ελλάδας⁴³.

Ως εκ τούτου, οι εντάσεις μεταξύ της Ελλάδας αλλά και γενικότερα της Ευρώπης και της Τουρκίας συνέχιζαν να κλιμακώνονται κατά μήκος της Ανατολικής Μεσογείου. Πράγματι, η γειτονική χώρα χρησιμοποιεί τις χιλιάδες μεταναστών που βρίσκονται στην επικράτειά της και επιθυμούν να περάσουν στη Δύση ως μέσο πίεσης, με σκοπό να προωθήσει τα συμφέροντά της. Παράλληλα, η Ένωση και συγκεκριμένα τα κράτη του Νότου, καλούνται να αντιμετωπίσουν ένα δυσεπίλυτο μεταναστευτικό ζήτημα, καθώς μεγάλος αριθμός ανθρώπων φτάνουν στα εδάφη των κρατών δια θαλάσσης, ενώ τα κράτη δεν έχουν τους πόρους να διαχειριστούν την κατάσταση, όταν ο Βορράς αρνείται να συνδράμει.

Πρόσφατα συμβάντα μεταξύ γαλλικών, ελληνικών και τουρκικών ναυτικών σκαφών, καθώς και οι αυξημένες στρατιωτικές ασκήσεις έχουν τονίσει τον κίνδυνο στρατιωτικής αντιπαράθεσης κρατών τα οποία είναι και μέλη του ΝΑΤΟ. Παρά τις πρωτοβουλίες διαμεσολάβησης, η Άγκυρα συνέχισε εξερεύνηση και άλλες παράνομες δραστηριότητες στα ύδατα της ελληνικής επικράτειας, μέχρι την υπογραφή και πρωτοκόλληση στα Ηνωμένα Έθνη της συμφωνίας Ελλάδα-Αιγύπτου περί οριοθέτησης της ΑΟΖ, ενώ οι ευρωπαϊκές διαιρέσεις σχετικά με τη φύση τους, έγιναν ολοένα και πιο εμφανής⁴⁴.

2.3 Η εξωτερική πολιτική Τουρκίας-Γαλλίας-Ελλάδας

Είναι απαραίτητο να αναλυθεί η επιρροή ορισμένων σημαντικών παραμέτρων στη διαμόρφωση της παρούσας συμμαχίας. Η ανάλυση των εμπλεκόμενων μερών στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου θα διαφωτίσει τους λόγους αλλά και γενικότερα

---

⁴³ Greece external relations briefing: Greece and France come closer – China-CEE Institute. (n.d.). <https://china-cee.eu/2020/04/06/greece-external-relations-briefing-greece-and-france-come-closer/>

⁴⁴ Varvelli, J. P., José Ignacio Torreblanca, George Tzogopoulos, Tara Varma, Arturo. (2020, September 16). Views from the capitals: Gas conflict in the eastern Mediterranean – European Council on Foreign Relations. ECFR. https://ecfr.eu/article/vfc_views_from_the_capitals_gas_conflict_in_the_eastern_mediterranean/

το διεθνές πλαίσιο κάτω από το οποίο η Ελλάδα και η Γαλλία έγιναν στρατηγικοί εταίροι.

2.3.1 Η απειλή της Τουρκίας

Υπό το πρίσμα των παραπάνω, η Τουρκία αποτελεί τη ραχοκοκαλιά και τον κυριότερο συνδεδετικό κρίκο της δημιουργίας της ελληνο-γαλλικής «συμμαχίας» και, ως εκ τούτου, η ανάπτυξή της κατάστασης της θεωρείται απαραίτητη. Αρχικά, προκειμένου να κατανοηθεί και να αντιμετωπιστεί η απειλή που αναδύεται, απαιτείται να κατανοηθεί η πρώτα η πολιτική της.

Η σημερινή τουρκική πολιτική πηγάζει από τον φιλόδοξο ηγέτη της, τον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και το μεγαλόπνοο σχέδιο του για την ανασύσταση της οθωμανικής αυτοκρατορίας ή, όπως ονομάζεται, *νεο-οθωμανισμός*. Η προσπάθεια κυριαρχίας του επί του κόσμου του Ισλάμ αρχικά μέσω της Αραβικής Άνοιξης το 2011 αλλά και αργότερα, με την παρέμβαση του σε εσωτερικά θέματα της Λιβύης, ανάμειξη η οποία εξυπηρετεί το όραμα της «Γαλάζιας Πατρίδας» (“Mavi Vatan”), αντανακλούν την αναθεωρητική πολιτική της. Σε μια απόπειρα της ανάκτησης παλιών οθωμανικών εδαφών, η αναζήτηση ζωτικού χώρου ή αλλιώς “Lebensraum” της Τουρκίας έφερε στο προσκήνιο τις διεθνείς διαμάχες⁴⁵.

Η ανάδειξή της ως κυρίαρχη περιφερειακή δύναμη, η ενεργειακή της εξάρτηση δεδομένου των μεγάλων αναγκών της αλλά και η ανάγκη ενίσχυσης της αμυντικής βιομηχανίας της είναι μερικοί από τους παράγοντες αυτής της αναθεωρητικής πολιτικής. Επίσης, η συγκέντρωση εξουσίας στο πρόσωπο του προέδρου Ερντογάν καθορίζει σημαντικά την επιθετική εξωτερική πολιτική της, καθώς επιχειρείται η συγκάλυψη εσωτερικών ζητημάτων⁴⁶. Η προβολή μιας Τουρκίας ως περιφερειακής δύναμης στην Ανατολική Μεσόγειο επιτυγχάνεται μέσα από τον ναυτικό και όχι μόνο

---

⁴⁵ Ο «ιερός πόλεμος» του Ερντογάν: Περικύκλωση των Αράβων και επέκταση στη Μεσόγειο.

LiberalGr. (2020). www.liberal.gr. Retrieved April 12, 2021. Available at:

<https://www.liberal.gr/world/perikuklosi-ton-arabon-kai-epektasi-sti-mesogeio/283974>

⁴⁶ Το τρίγωνο Παρίσι-Αθήνα-Άγκυρα: Ένα παιχνίδι επιρροής στην Ανατολική Μεσόγειο. (2020,

October 30). ΕΛΙΑΜΕΠ. <https://www.eliamep.gr/publication/%CF%84%CE%BF-%CF%84%CF%81%CE%AF%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B9-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1-%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CE%B9/>

εξοπλισμό και την ισχύ της⁴⁷. Ως αποτέλεσμα, η τουρκική παρουσία ερευνητικών και πολεμικών πλοίων σε αμφισβητούμενα από αυτήν ύδατα της Ανατολικής Μεσογείου προκάλεσε την ελληνο-τουρκική διαμάχη.

Η απομόνωση από το πρότζεκτ *East Med* έχει ανησυχήσει ιδιαίτερα την Άγκυρα, η οποία επιχειρεί να το αποτρέψει εξουδετερώνοντας τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας και Κύπρου και παράλληλα θεωρώντας ότι ο αγωγός θα είναι περισσότερο επιζήμιος παρά επωφελής. Η οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών με το τουρκο-λιβυκό μνημόνιο, το 2019, αποτελεί το λαμπρότερο παράδειγμα αυτής της πολιτικής. Έτσι λοιπόν, η δυναμική της Τουρκίας έχει προκαλέσει τη συσπείρωση των μελών του *East Gas Forum* (Ελλάδα-Κύπρος-Αίγυπτος-Ισραήλ), αλλά και της Γαλλίας, η οποία επιθυμεί να ενταχθεί.

Πολύ σημαντικό ρόλο στην πολιτική της στην Ανατολική Μεσόγειο διαδραματίζει και η ιταλο-τουρκική συνεργασία⁴⁸. Πρόκειται για μια γεωπολιτική σύμβαση μεταξύ Ιταλίας και Τουρκίας η οποία δημιουργεί ένα διάδρομο μεταφορών μεταξύ Τουρκίας, Ιταλίας, Τυνησίας και Μάλτας. Το κομβικό λιμάνι του Ταράντο, το οποίο διευθύνεται από την τουρκική εταιρεία Yilport Holding, λειτουργεί καθοριστικά σε αυτή τη συνεργασία. Σε αντιπαραβολή με τη γαλλική υπεροχή, η Ιταλία επιδιώκει το περιορισμό της Γαλλίας, διαμορφώνοντας ένα στενό κλίμα διασυνδέσεων με την Τουρκία.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η επιρροή της Τουρκίας μέσω της παρουσίας στρατιωτικών βάσεων σε διάφορες περιοχές, όπως στην αφρικανική ήπειρο, το Κατάρ και τη Σομαλία, η οποία φαίνεται να αυξήθηκε. Ιδιαίτερα στον χώρο της Αφρικής, το κέρασ της Αφρικής και το Σαχέλ αποτελούν σημεία ιδιαίτερης στρατηγικής σημασίας, ενώ στο πεδίο της Λιβύης η έκδηλη στρατιωτική παρέμβαση της Τουρκίας προς υποστήριξη της «Κυβέρνησης της Εθνικής Συμφωνίας» (GNA) ανέτρεψε την πορεία του εμφυλίου πολέμου της. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η Άγκυρα έχει ιδρύσει 26 πρεσβείες, αφήνοντας το πολιτικό και οικονομικό της αποτύπωμα στην Αφρική. Ως αποτέλεσμα αυτών, η επιθετική τουρκική πολιτική έχει συσπειρώσει τους αντιπάλους

---

⁴⁷ Turkey's Muscle Flexing in the Mediterranean Isn't Just About Gas. (2020, September 7). Bloomberg.com. Available at: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-09-07/turkey-s-muscle-flexing-in-the-med-isn-t-just-about-gas>

⁴⁸ Italy and Turkey's Europe-to-Africa Commercial Corridor: Rome and Ankara's Geopolitical Symbiosis is Creating a New Mediterranean Strategic Paradigm. Austrian Institute for European and Security Policy (AIES), Fokus 10/2020, 25 Αυγούστου 2020.

της, ωθώντας τους σε στενότερη ευθυγράμμιση, με τον ανταγωνισμό μεταξύ της Τουρκίας και της γαλλο-εμιρατικής-αιγυπτιακής οντότητας να ορίζεται μια από τις κύριες γεωπολιτικές αντιπαλότητες της Αφρικής⁴⁹.

Καταληκτικά, φαίνεται ότι, σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, η Τουρκία, μέσω της φιλόδοξης πολιτικής του ηγέτη της, ακολουθεί μια αναθεωρητική πολιτική και η επίρρωση της, τόσο σε περιφερειακό επίπεδο όσο ακόμη και σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι εμφανής. Ακόμη πιο ανησυχητικό στην τουρκική επιρροή αποτελεί το γεγονός ότι δεν πραγματοποιείται μόνο μέσα από σύναψη συνεργασιών αλλά και από μια πιο επιθετική στάση της, με στρατιωτικές επεμβάσεις, όπως η επέμβαση στη Συρία και το Ιράκ, για να αναχαιτίσει το κουρδικό εργατικό κόμμα (PKK) και στον εμφύλιο πόλεμο στη Λιβύη. Η αναθεωρητική αυτή στάση της την έχει οδηγήσει σε μια σειρά διεθνών αντιπαραθέσεων και στην απομάκρυνση της από την ευρωπαϊκή ένταξη.⁵⁰

2.3.2 Η γαλλική πολιτική

Στη συνέχεια θα εξεταστεί η γαλλική πολιτική επιγραμματικά και ιδιαίτερα στο πεδίο της Ανατολικής Μεσογείου. Η συνεργασία της με την Ελλάδα στην Ανατολική Μεσόγειο δεν αποτελεί ένα τυχαίο γεγονός, αλλά εξυπηρετεί πολλά γαλλικά συμφέροντα. Η ανάλυση των γαλλικών σκοπών θα βοηθήσει στην ανάλυση της κρατικής πολιτικής αλλά και στη συνοχή της παρούσας συμμαχίας.

Η πολιτική του Charles de Gaulle συνέβαλε σημαντικά στην προάσπιση των γαλλικών αποικιών και στο όραμα του για την αναβίωση της Γαλλίας ως μεγάλη δύναμη. Η προσφορά του στην εξωτερική πολιτική θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική για τη Γαλλία μέσα από την ίδρυση της Πέμπτης Δημοκρατίας⁵¹. Αυτή επέφερε μεγάλες αλλαγές στην εξωτερική πολιτική της, η οποία βασίζεται σε τρεις στόχους,

1) τον ακτιβισμό, που αναδεικνύεται με το *Memoirs of Hope*, όπου ο De Gaulle αποσκοπεί στη διατήρηση της γαλλικής επιρροής σε παγκόσμιο επίπεδο, 2) την ανεξαρτησία της εξωτερικής της πολιτικής, χωρίς ωστόσο να αποκλείονται διεθνείς συνεργασίες (όπως η ευθυγράμμιση με τα συμφέροντα των ΗΠΑ) και 3) την

---

⁴⁹ Turkey Advances in Africa against Franco-Emirati-Egyptian Entente. (n.d.). www.turkeyanalyst.org. <https://www.turkeyanalyst.org/publications/turkey-analyst-articles/item/646-turkey-advances-in-africa-against-franco-emirati-egyptian-entente.html>

⁵⁰ “Turkey is no longer an EU candidate”, MEP says. (2017, April 10). Euronews; Euronews.com. <https://www.euronews.com/2017/04/10/turkey-is-no-longer-an-eu-candidate-mep-says>

⁵¹ Navon, E. (2017). French Foreign Policy since 1945: An Introduction. Israel Journal of Foreign Affairs, doi: 10.1080/23739770.2017.1295340.

«Ενδεχόμενη Παρουσία», διαμέσου της δημιουργίας ενός εθνικού σχεδίου ασφάλειας, μέσω ενός πυρηνικού οπλοστασίου μικρού βεληνεκού αποκλειστικά για αμυντικούς σκοπούς, ώστε να επιτευχθεί η διατήρηση της ταυτότητάς της και της ανεξαρτησίας της.⁵² Κατά την πάροδο του χρόνου, η Γαλλία έθεσε ως προτεραιότητα στην εξωτερική της πολιτική την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, καθώς η έννοια της Ευρώπης ως ένα ενιαίο σύνολο κρατών είναι ένα μέσο για την προβολή και τη διατήρηση της δύναμης της⁵³.

Η αύξηση του ενδιαφέροντος της Γαλλίας για την ευρωπαϊκή ιδέα είναι εμφανής και μετά τον Ψυχρό Πόλεμο. Το κύρος της Γαλλίας είχε ήδη αρχίσει να μειώνεται έπειτα και από την επανένωση και ενδυνάμωση της Γερμανίας, την αναποτελεσματική προσπάθεια ανάπτυξης ευρωπαϊκών δυνάμεων (Eurocorps) και στρατιωτικών συνεργασιών μεταξύ ευρωπαϊκών κρατών. Συνεπώς, ήταν απαραίτητο ένα νέο όραμα για την αναβίωση της Γαλλίας, το οποίο επικεντρώνονταν, μεταξύ άλλων, στην κοινή εξωτερική πολιτική ασφαλείας της Ευρώπης, προκειμένου να δημιουργηθεί μια διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση. Παράλληλα, θα επιδιώκονταν και η συνεργασία με το ΝΑΤΟ, το οποίο θα λειτουργούσε συμπληρωματικά στην οικοδόμηση ασφάλειας στο εσωτερικό της Ευρώπης⁵⁴. Συνεπώς, διακρίνεται εύλογα η σύνδεση και η ανάδειξη της γαλλικής πολιτικής, μέσω των ευρωπαϊκών αξιών, αλλά και η έντονη έμφαση της Γαλλίας σε θέματα εξωτερικής ασφάλειας.

2.3.2.1 Η μεσογειακή γαλλική πολιτική

Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας στη συνοχή της ελληνο-γαλλικής συμμαχίας είναι οι πολιτικές θέσεις της Γαλλίας στη ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου, οι οποίες την οδήγησαν στην υποστήριξη της Ελλάδας. Η Γαλλία είναι μια μεσογειακή χώρα και τα εθνικά της συμφέροντα στην Ανατολική Μεσόγειο είναι ποίκιλα και αφορούν το σύνολο της περιοχής εδώ και πολλούς αιώνες.

Αρχικά, χρειάζεται να εξεταστεί η αποικιοκρατική κληρονομιά της η οποία τερματίστηκε μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και αργότερα της επέφερε ζώνες επιρροής στην Αφρική⁵⁵, καθώς οι αποικίες της τελικά διαμόρφωσαν την εξωτερική

---

⁵² Bratberg, Ø. (2005). Grand nations, grand ideas? Guiding principles in the foreign policy of Britain and France. Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo.

⁵³ Pachta, L. (2003). France: driving force of the EU Common Foreign and Security Policy? Prague: EUROPEUM Institute for European Policy.

⁵⁴ Belkin, P. (2011). France: Factors Shaping Foreign Policy, and Issues in U.S.-French Relations. CRS Report for Congress. Available at: <https://fas.org/sgp/crs/row/RL32464.pdf>

⁵⁵ Bozo, F. (2016). French Foreign Policy since 1945. . Available at <https://doi.org/10.2307/j.ctvr695wm>

πολιτική της⁵⁶. Από τον De Gaulle έως και σήμερα, επιδιώκεται η σύσφιξη των σχέσεων με τον αραβικό κόσμο, ώστε να αναδειχθεί ο ρόλος και η θέση της Γαλλίας στη διεθνή σκηνή. Για την επιρροή στις χώρες της Αφρικής, η προώθηση δικαιωμάτων και δημοκρατικών αξιών ήταν το κύριο μέλημα των γαλλικών πολιτικών, καθώς σημαντικό μέρος των χωρών αποτελούσαν κάποτε γαλλικά εδάφη από τα οποία η μεγάλη δύναμη επιθυμεί να απολαμβάνει το ίδιο προνομιακό καθεστώς. Τέλος, η επίτευξη των παραπάνω μπορεί να επιτευχθεί σύμφωνα με τη γαλλική φιλοσοφία μέσω της ηγεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Υπό τη γαλλική επιρροή, η επέκταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα νοτιοανατολικά είχε ως αποτέλεσμα την υλοποίηση μια ενιαίας μεσογειακής πολιτικής. Αυτό άρχισε με τη Διακήρυξη της Βαρκελώνης το 2005, με την οποία δώδεκα χώρες της Νότιας και Ανατολικής Μεσογείου, συνοδευόμενα από δεκαπέντε κράτη μέλη της ΕΕ εφάρμοσαν το «Barcelona Process». Το πεδίο δράσης της χωρίστηκε σε τρεις τομείς: πολιτική εταιρική σχέση και ασφάλεια, οικονομική συνεργασία, καθώς και κοινωνική, πολιτιστική και ανθρωπιστική εταιρική σχέση⁵⁷. Στο φόρουμ αυτό δεν συμμετείχε η Τουρκία, η οποία τότε ζητούσε την είσοδο της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κάτι το οποίο ανησυχούσε ιδιαίτερα τους Γάλλους. Ο φόβος τους αυτός προερχόταν από το γεγονός ότι η είσοδος της θα επέφερε τεράστιες επιπτώσεις στη διεθνή θέση της Γαλλίας.

Η υποβάθμιση της σε τρίτη δύναμη στην ΕΕ, ο ισλαμισμός και ένα μεγάλο μεταναστευτικό κύμα θεωρούνταν πιθανό σενάριο για τη Γαλλία.⁵⁸ Επόμενος ήταν ο προστατευτισμός των ζωνών επιρροής της Αφρικής και η ανανέωση του ενδιαφέροντος από τον Νικολά Σαρκοζί, το 2007, με τη δημιουργία της «Ένωσης της Μεσογείου» κάτι το οποίο δεν υλοποιήθηκε λόγω των υπολοίπων μελών της ΕΕ (κυρίως τη Γερμανία) και των επεισοδίων της Αραβικής Άνοιξης. Άλλος ένας λόγος ήταν η ανησυχία των Γάλλων για την απώλεια επιρροής της στην περιοχή αυτή λόγω αυξημένου ενδιαφέροντος άλλων διεθνών δρώντων όπως η οικονομικά ανεπτυγμένη Κίνα και οι διπλωματικές επισκέψεις των ΗΠΑ στο Μαγκρέμπ.

Παράλληλα, οι τρομοκρατικές επιθέσεις του 2015 στο Παρίσι και του 2020 στη Νίκαια είχαν ως αποτέλεσμα την έντονη συμμετοχή της Γαλλίας σε οργανισμούς που

---

⁵⁶ Blais, H., & Deprest, F. (2012). The Mediterranean, a territory between France and Colonial Algeria: imperial constructions. *European Review of History: Revue européenne d'histoire*, 19(1), pp. 33-57.

⁵⁷ Koszel, B. (2014). The Union for the Mediterranean in the policy of France and Germany. *Rocznik Integracji Europejskiej*, 8, 63. <https://doi.org/10.14746/rie.2014.8.5>

⁵⁸ Ibid

στοχεύουν στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας αλλά και στην ενίσχυση των κυβερνήσεων που πολεμούν δίκτυά της. Πράγματι, τόσο στον πόλεμο στη Συρία όσο και σε άλλες περιοχές του κόσμου, η εν λόγω χώρα επέλεξε να στείλει στρατιωτικές δυνάμεις, με σκοπό να ενισχύσει τα κρατικά στρατεύματα κατά του Daesh και της Al-Qaeda, ενώ παράλληλα συμμετείχε σε παγκόσμια φόρουμ, με στόχο την παρεμπόδιση της χρηματοδότησης των τρομοκρατικών οργανώσεων.⁵⁹

Τα τελευταία χρόνια, ο πόλεμος κατά των ασύμμετρων απειλών αποτελεί βασικό άξονα της εξωτερικής της πολιτικής και αφιερώνει σημαντικά ποσά σε αυτόν, ενώ μέσω της επιρροής της, τόσο σε περιφερειακό όσο και σε διεθνές επίπεδο, επιχειρεί να προωθήσει σχετικές πολιτικές, με αποτέλεσμα ένα ψήφισμα, το 2019, από το Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΕ. Αντίθετα, η Τουρκία φαίνεται να συνδράμει ισλαμιστικές οργανώσεις τόσο στη Συρία όσο και στην Αφρική και το Ισραήλ, μέσα από τη χρηματοδότηση και την παροχή εξοπλισμού με σκοπό την ανατροπή του status quo και την προώθηση των ιμπεριαλιστικών της βλέψεων.

Επιπλέον, ενώ μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 2000 η Τουρκία ακολουθούσε μια σταθερά αναπτυξιακή πολιτική, με απώτερο στόχο την ένταξη στην ΕΕ, η αύξηση της πολιτικής δύναμης του Ερντογάν μετά την επανεκλογή του και το πραξικόπημα του 2016 είχε ως αποτέλεσμα την υιοθέτηση αναθεωρητικής πολιτικής στην περιοχή και παράλληλα την απομάκρυνση από την Ευρώπη. Έτσι, μετά τις μαζικές παραβιάσεις δικαιωμάτων στην επικράτεια της και τους διωγμούς των αντικυβερνητικών ομάδων που επιθυμούν την εκκοσμίκευση, η φιλοισλαμική Τουρκία χρησιμοποιεί τις μεταναστευτικές ροές για να πιέσει την Ένωση να ικανοποιήσει τα αιτήματά της, απειλώντας να επιτρέψει σε χιλιάδες ανθρώπους να περάσουν τα σύνορά της με τελικό προορισμό τη γηραιά ήπειρο. Παράλληλα, τα κράτη της Μεσογείου, τα οποία δέχονται καθημερινά μεγάλο αριθμό ατόμων, δεν δύνανται να διαχειριστούν την υφιστάμενη κατάσταση όσον αφορά το μεταναστευτικό, με αποτέλεσμα να ζητούν συνεχώς τη συνδρομή της Ένωσης.

Το παραπάνω γεγονός, σε συνδυασμό με την ανακάλυψη ότι κάποιοι από τους δράστες των τρομοκρατικών χτυπημάτων στη γαλλική πρωτεύουσα είχαν περάσει από την Ελλάδα ανέδειξε την ανάγκη συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη με σκοπό την

---

⁵⁹ Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. (2018). Terrorism: France's International Action. France Diplomatie: Ministry for Europe and Foreign Affairs; France Diplomatie - Ministry for Europe and Foreign Affairs. <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/security-disarmament-and-non-proliferation/terrorism-france-s-international-action/>

αναχαίτιση της γειτονικής χώρας και τον καλύτερο έλεγχο των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ.

Οι δραστηριότητες στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου ποικίλλουν και δεν θα πρέπει να υποτιμώνται. Το γαλλικό ενδιαφέρον αυξανόταν στην υποσαχάρια Αφρική έπειτα από την εσωτερική κρίση στο Σαχέλ και την παροχή βοήθειας από γαλλικές ένοπλες δυνάμεις⁶⁰. Πέρα από τη στρατιωτική συνδρομή για την εκτέλεση αντιτρομοκρατικών επιχειρήσεων, διενεργήθηκε και η συμμετοχή της σε επιχειρήσεις της ΕΕ και του ΝΑΤΟ, όπως η επιχείρηση «Ειρήνη» για την επιβολή του εμπάργκο όπλων στη Λιβύη και το σχέδιο «Θαλάσσιος Φρουρός» του ΝΑΤΟ. Ως εκ τούτου, η Γαλλία διαθέτει ορισμένα χαρακτηριστικά τα οποία διαμορφώνουν την πολιτική της επιρροή εκτός ΕΕ, όπως είναι η θέση της ως μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ, το πυρηνικό της οπλοστάσιο και η ιδιότητά της ως «Μαλακή Δύναμη» (“Soft Power”), που απολαμβάνει χάρη στον πολιτισμό της, όπως διαμορφώνεται διεθνώς μέσω της γλώσσας της (*La Francophonie*)⁶¹.

Στη σύγχρονη εποχή των ελληνο-τουρκικών κρίσεων, ο Μακρόν προσπαθεί να αναβιώσει το όραμα του De Gaulle και να επαναφέρει στη γαλλική σφαίρα επιρροής την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Μια σειρά από εσωτερικά προβλήματα, η επιρροή της Γερμανίας στην ΕΕ και οι ερχόμενες εκλογές του 2022 ώθησαν τον Γάλλο πρόεδρο να προωθήσει ως αντίβαρο τη γαλλική μεγαλοπρέπεια σε εξωτερικά ζητήματα. Ως προς αυτή την κατεύθυνση βρίσκεται και το Summit of Shores⁶² που δημιούργησε η Γαλλία ώστε να προωθηθεί η συνεργασία μεταξύ των Μεσογειακών χωρών. Το κενό που έχει δημιουργήσει η μειωμένη δραστηριότητα των ΗΠΑ στην περιοχή έχει μετατρέψει σε κίνητρο για τρίτες χώρες όπως η Ρωσία και η Κίνα, οι οποίες επιθυμούν να επεκτείνουν την επιρροή τους. Η αδιαφορία της ΕΕ να δράσει έχει οδηγήσει το Παρίσι να ηγηθεί της επέμβασης δια της ισχύος, για να πετύχει τους στόχους του.⁶³ Τέτοια παραδείγματα αποτελούν και η επέμβαση στο Μάλι, την Ακτή Ελεφαντοστού και τώρα και στην Ελλάδα.

---

⁶⁰Ibid pp.73-74

⁶¹ Ruffini Pierre-Bruno. (2020). France's Science Diplomacy. Science & Diplomacy. Retrieved May 4, 2021, from <https://www.sciencediplomacy.org/article/2020/frances-science-diplomacy>

⁶² Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères (2019α). Summit of the Two Shores, Mediterranean Forum. Διαθέσιμο στο: <https://dk.ambafrance.org/Summit-of-the-Two-Shores-Mediterranean-Forum>

⁶³ Barkey, H. J. (2020, September 16). France vs. Turkey: A Showdown in the Mediterranean Is Brewing. The National Interest. <https://nationalinterest.org/feature/france-vs-turkey-showdown-mediterranean-brewing-169048>

Οι διαφορές μεταξύ Γαλλίας-Τουρκίας είναι σπουδαίας σημασίας και πηγάζουν από τους προηγούμενους αιώνες και συγκεκριμένα από τη σύγκρουση γαλλικής και οθωμανικής αυτοκρατορίας. Παράλληλα, το γαλλικό ενεργειακό ενδιαφέρον στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, το οποίο εκφράζεται μέσα από τη δραστηριοποίηση της *Total*, είναι έντονο και έρχεται αντιμέτωπο με τα εθνικά τουρκικά συμφέροντα αλλά ευθυγραμμισμένο με τα ελληνικά. Η γαλλο-τουρκική αντιπαλότητα ενισχύεται περισσότερο από ενεργειακές διαφορές στην Ανατολική Μεσόγειο⁶⁴. Η γαλλική εταιρεία πετρελαίου συνεργάζεται με την Ιταλική *Eni* για την αναζήτηση φυσικών πόρων στην Κυπριακή ΑΟΖ. Συνεπώς η αποστολή των ερευνητικών πλοίων «Yavuz» και «Oruc Reis» παρενοχλούν όχι μόνο φιλικά προς εκείνη κράτη αλλά και τα οικονομικά της συμφέροντα. Στο Κάιρο, το 2019, ιδρύθηκε το *East Med Gas Forum*, οργανισμός στον οποίο η Γαλλία έχει εκφράσει έντονα το ενδιαφέρον της. Υποστηριζόμενο επίσης και από τις ΗΠΑ, μέσω του φόρουμ επιδιώκεται να αναπτυχθεί συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατών (Ελλάδα, Κύπρος, Αίγυπτος, Ισραήλ), στην εξεύρεση και εκμετάλλευση των ορυκτών καυσίμων, προάγοντας τα δυτικά συμφέροντα.

Τα τελευταία χρόνια, η Τουρκία ακολουθεί μια πολιτική η οποία απειλεί όχι μόνο την Ελλάδα και την Κύπρο αλλά και ευρύτερα την ΕΕ και τη συνοχή του ΝΑΤΟ, μέσα από τις αναταραχές που προκαλεί λόγω των ιμπεριαλιστικών βλέψεων και την παραβίαση των κυριαρχικών δικαιωμάτων των χωρών στις θαλάσσιες ζώνες τους. Η συγκρουσιακή ατμόσφαιρα με την Τουρκία και η επιθετική της στάση στη Μέση Ανατολή προκαλεί ανησυχία για νέα μεταναστευτικά κύματα. Η τουρκική επέμβαση στην κρίση της Λιβύης έχει εξοργίσει τον Μακρόν, ο οποίος μέσω της ΕΕ επιδιώκει την προστασία των γαλλικών συμφερόντων⁶⁵.

Οι παραπάνω αντιπαλότητες, σε συνδυασμό με την ηγετική φύση της Γαλλίας σε θέματα εξωτερικής πολιτικής στην ΕΕ, οδήγησε σε διευρυμένη σύγκρουση μεταξύ

---

⁶⁴ Athanasopoulos, A. (2020). The Paris-Athens-Ankara triangle: A game for influence in the Eastern Mediterranean – Angelos Athanasopoulos. Διαθέσιμο στο:

<https://www.eliamep.gr/en/publication/%CF%84%CE%BF-%CF%84%CF%81%CE%AF%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B9-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1-%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CE%B9/>

⁶⁵ ANALYSIS - Making sense of Eastern Mediterranean policy of France. (n.d.). www.aa.com.tr.

<https://www.aa.com.tr/en/analysis/analysis-making-sense-of-eastern-mediterranean-policy-of-france/1948848>

τους. Η Γαλλία προσπαθεί να επηρεάσει τα υπόλοιπα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ακολουθήσουν μια πολιτική κυρώσεων εναντίον της Τουρκίας, εάν συνεχιστεί να ακολουθείται μια αποσταθεροποιητική συμπεριφορά στην Ανατολική Μεσόγειο⁶⁶, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη συνάντηση κορυφής «MED7» του περασμένου Σεπτεμβρίου στην Κορσική (Γαλλία, Ελλάδα, Κύπρος, Πορτογαλία, Ισπανία, Ιταλία, Μάλτα) όπου αναφέρθηκε για την ανάγκη μιας «Pax Mediterranea»⁶⁷.

Ωστόσο, η συνοχή απόψεων της ΕΕ δεν πραγματοποιήθηκε, με αρκετά κράτη να επικεντρώνονται στην καταπολέμηση του Covid-19, ενώ η Γερμανία ακολουθεί μια αντίθετη πολιτική, δυσχεραίνοντας περαιτέρω το έργο της Γαλλίας⁶⁸. Η τελευταία, μέσα από την παρουσία της στην Ανατολική Μεσόγειο, επιδιώκει την ηγεμονία στην ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας, την ανεξάρτηση από τις ΗΠΑ και το NATO και την εμβάθυνση σε θέματα άμυνας μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της ηγεμονικής θέσης της Γαλλίας είναι οι ναυτικές ασκήσεις στην Ανατολική Μεσόγειο «Μέδουσα 2020». Η πώληση στρατιωτικού εξοπλισμού στην Ελλάδα, μέλος-κράτος της ΕΕ, αποτελεί άλλο ένα εμφανές τέτοιο παράδειγμα.

Μέσα από τη συνεργασία αυτή, ο Μακρόν επιχειρεί να προασπίσει τα εθνικά συμφέροντα της χώρας του. Ο στρατιωτικός εξοπλισμός της Ελλάδας επιτυγχάνει τη συνοχή και την οικονομική άνοδο της Γαλλίας και αυτό μπορεί να αποφέρει σαν αντάλλαγμα στρατιωτική βοήθεια σε επιχειρήσεις όπως το Μάλι και το Σαχέλ⁶⁹. Η βοήθεια προς την Ελλάδα συνδράμει και στην προάσπιση των δικών της οικονομικών

---

⁶⁶ Athanasopoulos, A. (2020). The Paris-Athens-Ankara triangle: A game for influence in the Eastern Mediterranean – Angelos Athanasopoulos. Διαθέσιμο στο:

<https://www.eliamep.gr/en/publication/%CF%84%CE%BF-%CF%84%CF%81%CE%AF%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B9-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1-%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CE%B9/>

⁶⁷ Macron criticizes Turkey but raises prospect of dialogue. (2020, September 10). POLITICO.

<https://www.politico.eu/article/emmanuel-macron-calls-out-turkey-while-extending-dialogue-branch/>

⁶⁸ Athanasopoulos, A. (2020). The Paris-Athens-Ankara triangle: A game for influence in the Eastern Mediterranean – Angelos Athanasopoulos. Διαθέσιμο στο:

<https://www.eliamep.gr/en/publication/%CF%84%CE%BF-%CF%84%CF%81%CE%AF%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B9-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1-%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CE%B9/>

⁶⁹ I, bid

συμφερόντων, καθώς οι γαλλικές πετρελαϊκές εταιρείες δραστηριοποιούνται σε σημαντικό βαθμό στην Ανατολική Μεσόγειο.

Καταλήγοντας, η Γαλλία, εξαιτίας των παραπάνω ποικίλων αιτίων θεωρείται απίθανο να μη συνεχίσει την πορεία της εξωτερικής πολιτικής του De Gaulle. Η αποικιοκρατική κληρονομιά της δεν της επιτρέπει να παραμείνει αμέτοχη στα ελληνο-τουρκικά δρώμενα. Ωστόσο, τα εμπόδια από αλλά μέλη της ΕΕ να ηγηθεί και να βελτιώσει τη διεθνή θέση της είναι αναπόφευκτα.

2.3.3 Η ελληνική οπτική

Για να αξιολογηθεί η ελληνο-γαλλική συμμαχία, χρειάζεται να εξεταστεί η ελληνική εθνική πολιτική σε βάθος χρόνου.

Αρχικά, η Ελλάδα είναι ένας μέλος της Βορειοατλαντικής συμμαχίας (NATO) από το 1952 και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) από το 1981⁷⁰. Η συμμετοχή της στους παραπάνω οργανισμούς αποτελεί ορόσημο για τη μετέπειτα εθνική της πολιτική, αλλά και για την ένταξή της στη δυτική σφαίρα επιρροής.

Στη μεταπολεμική εποχή, η Ελλάδα αντιμετώπισε και αντιμετωπίζει ακόμη την τουρκική πίεση και τους αναθεωρητικούς στόχους της Τουρκίας κυρίως στο Αιγαίο, συν έναν αριθμό κινδύνων που απορρέουν από ενδημική αστάθεια στα δυτικά Βαλκάνια και στη νοτιοανατολική Μεσόγειο. Ως εκ τούτου, η Ελλάδα συνεχίζει να δίνει μεγάλη έμφαση στη συντήρηση ισχυρών ενόπλων δυνάμεων, ως μέσο αποτροπής απειλών. Μέχρι και το 1972, η απειλή προερχόταν από τον Βορρά, από το λεγόμενο σοβιετικό μπλοκ, ωστόσο ιδιαίτερα μετά τα γεγονότα του 1974, μια καινούργια απειλή ασφάλειας αναδυόταν από την Ανατολή, εκείνη της Τουρκίας. Έπειτα από την τουρκική εισβολή και κατοχή κυπριακών εδαφών το 1974 αλλά και την ελληνο-τουρκική κρίση το 1996 στα Ίμια, όπου απειλήθηκε η εθνική της κυριαρχία, αύξησε δραματικά τις στρατιωτικές δαπάνες. Από τότε, η Ελλάδα και για τρεις δεκαετίες ξεκίνησε φιλόδοξα εξοπλιστικά προγράμματα. Η γεωγραφία της Ελλάδας και οι δημογραφικές συνθήκες και τάσεις, συν την έναρξη του μαζικού εκσυγχρονισμού προγραμμάτων των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων, ενέτεινε τους ελληνικούς φόβους ακόμη περισσότερο. Αλλά μετά τις αρχές της δεκαετίας του 2000, όταν η Τουρκία ακολουθούσε μια ήπια πολιτική με σκοπό την ένταξή της στην ΕΕ, η ελληνο-τουρκική

---

⁷⁰ Meijer, H., & Wyss, M. (2018). The handbook of European defense policies and armed forces. Oxford University Press. p. 314

ένταση μειώθηκε και η Ελλάδα αναδιοργάνωσε σταδιακά τον οπλισμό της στις ένοπλες δυνάμεις, δίνοντας έμφαση σε μικρότερες μονάδες με αυξημένη κινητικότητα και ισχύ πυρός, και μείωσε σημαντικά τις αμυντικές της δαπάνες. Επιπλέον, οι εν λόγω μεταρρυθμίσεις είναι αποτέλεσμα της περιόδου μετά το 2008, όταν ξέσπασε η χρηματοοικονομική κρίση, η οποία απείλησε να υπονομεύσει τις αμυντικές δυνατότητες της χώρας, λόγω μειωμένων κρατικών δαπανών σε εξοπλισμούς. Παρά την αρνητική αυτή εξέλιξη, η Ελλάδα διατηρεί τις αμυντικές της δαπάνες άνω του δύο τοις εκατό του ΑΕΠ για την κάλυψη των απαιτήσεων του NATO, συμβάλλοντας σημαντικά στις επιδιώξεις του NATO⁷¹. Η κρίση του 2008 δεν βοήθησε στην εκσυγχρονισμό του Ελληνικού Στρατού, αλλά στην έμφαση σε οργανισμούς όπως η ΕΕ και το NATO και διεθνείς συνεργασίες όπως με το Ισραήλ⁷². Συνεπώς, μέσα από ένα σύνολο αρνητικών προς αυτή παραμέτρων η Ελλάδα υιοθέτησε μια κυρίως αμυντική εθνική πολιτική. Πιο συγκεκριμένα το δόγμα άμυνας είναι μέσω της αποτροπής και είναι ολοκληρωτικά προσανατολισμένο προς την Τουρκία, με κύριες γραμμές άμυνας τη Θράκη, το Αιγαίο Πέλαγος και την Κύπρο, αντανακλώντας τη μεγάλη σπουδαιότητα της τουρκικής απειλής για την Ελλάδα.

Οι σχέσεις με την Τουρκία εξακολουθούν να αποτελούν κορυφαία προτεραιότητα για ελληνική εξωτερική πολιτική ασφάλειας και στον 21ο αιώνα, αλλά με διαφορετικό τρόπο. Για να αποτρέψει τις απειλές για την ασφάλειά της, η Ελλάδα βασίζεται σε εσωτερική (ισχυρές Ένοπλες Δυνάμεις) και εξωτερική εξισορρόπηση (συμμετοχή σε όλη τη δυτικο-ευρωπαϊκή ασφάλεια και πολιτικές οργανώσεις, όπως το NATO και η ΕΕ) και υπογραφή και τήρηση όλων των πολυμερών συμφωνιών σχετικά με τα όπλα. Ειδικότερα, για να αποτρέψει την τουρκική απειλή, η Ελλάδα βασίστηκε για πολλά χρόνια κυρίως στο διεθνές δίκαιο και τις συμφωνίες, καθώς και στον διαμεσολαβητικό ρόλο του NATO, των ΗΠΑ και του ΟΗΕ, ενώ άρχισε να δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην εσωτερική εξισορρόπηση (μέσω της ενίσχυσης των Ενόπλων Δυνάμεων) και παράλληλα στηρίζεται στην παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή ως σταθεροποιητικό παράγοντα στις αναθεωρητικές βλέψεις της γειτονικής χώρας Την τελευταία δεκαετία, η Ελλάδα έδωσε μεγαλύτερη σημασία στην «ευρωπαϊκή κάρτα» της. Σήμερα, η

---

⁷¹ Παλαιολόγος, Γ. (2021). Πρωταθλητές στις δαπάνες για την άμυνα. *Η Καθημερινή*. www.kathimerini.gr. Retrieved May 24, 2021, Available at: <https://www.kathimerini.gr/politics/561297049/protathlites-stis-dapanes-gia-tin-amyna/>

⁷² Meijer, H., & Wyss, M. (2018). *The handbook of European defense policies and armed forces*. Oxford University Press. p. 316

Ελλάδα βασίζεται σε ένα μείγμα διπλωματικών ελιγμών, ενίσχυσης των Ενόπλων Δυνάμεων, διεθνούς δικαίου και της ένταξής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την εξισορρόπηση της υπέροχης του τουρκικού στρατού, καθώς και άλλες προκλήσεις για την ασφάλειά της⁷³.

Στον αντίποδα, η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει ιδιαίτερα αρνητικά τις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις. Πιο συγκεκριμένα, αναγκαία στρατιωτικά συστήματα δεν αναβαθμίστηκαν, πραγματοποιήθηκαν λιγότερες εκπαιδεύσεις και ασκήσεις, καθώς και περικοπές μισθών, μειώνοντας το ηθικό του στρατιωτικού προσωπικού. Επιπρόσθετα, το δημογραφικό πρόβλημα ενισχύει τις ήδη αρνητικές συνθήκες. Τέλος, η Ελλάδα δεν έχει καταφέρει να αναπτύξει μια βιομηχανική στρατιωτική βάση που θα της παρέχει υποστήριξη στις αναγκαίες στρατιωτικές δαπάνες, αλλά βασίζεται περισσότερο σε αγορές εξοπλισμών από τρίτες χώρες.

Παρά την ένταξη της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2007, η Ελλάδα εξακολουθεί να αισθάνεται μάλλον απομονωμένη και αποσπασμένη από τα υπόλοιπα κράτη μέλη. Υπάρχει ευρεία απογοήτευση, επειδή οι περισσότερες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις δεν είναι διατεθειμένες να αντιμετωπίσουν τις νεο-οθωμανικές φιλοδοξίες του Ερντογάν. Η κυβέρνηση Μητσοτάκη έχει επενδύσει σε διμερείς σχέσεις για να αντισταθμίσει την αποτυχία της ΕΕ να προστατεύσει την Ελλάδα, επιβάλλοντας τις κατάλληλες κυρώσεις στην Τουρκία για την παραβίαση των συμφωνιών⁷⁴.

Συνεπώς, η Αθήνα έχει διαμορφώσει μια περιφερειακή στρατηγική εξισορρόπησης, συνεργαζόμενη με γειτονικές χώρες όπως το Ισραήλ και η Αίγυπτος. Τόσο η πρώτη όσο και η δεύτερη χώρα έχουν κοινές με την ελληνική πλευρά ανησυχίες για την τουρκική αποφασιστικότητα στην Ανατολική Μεσόγειο. Η υποστήριξη της Άγκυρας προς τη Χαμάς και τη Μουσουλμανική Αδελφότητα έχει εξοργίσει το Ισραήλ και την Αίγυπτο αντίστοιχα. Επιπλέον, η νέα ελληνική κυβέρνηση έχει φτάσει σε συνεργασία με φιλοδυτικές αραβικές χώρες, όπως η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, που αντιμετωπίζουν προβλήματα με τη νεο-ισλαμιστική ηγεσία της Τουρκίας.

---

⁷³ Ibid

⁷⁴ RUSI. (2020). The Silent Rise of Greece as a Mediterranean Power. [online] Available at: <https://rusi.org/commentary/silent-rise-greece-mediterranean-power> [Accessed 27 Apr. 2021].

Λόγω της γεωγραφικής της εγγύτητας, η Αθήνα δεν μπορεί να αγνοήσει τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική. Η ενίσχυση των δεσμών με τον Khalifa Haftar στον εμφύλιο πόλεμο στη Λιβύη αποτελεί ένα ακόμη δυναμικό εργαλείο για την ελληνική πολιτική έως την παροχή βοήθειας της Ελλάδας μετά την πρόσφατη έκρηξη λιμανιού στη Βηρυτό. Αυτή η αυξημένη συμμετοχή της δεν είναι τυχαία. Το τέλος των Γιουγκοσλαβικών πολέμων στα τέλη της δεκαετίας του 1990 έχει ανακατευθύνει το ελληνικό ενδιαφέρον προς τη Μεσόγειο. Αξιοσημείωτη είναι και η σύγκλιση συμφερόντων Ελλάδας και Αιγύπτου σε ενεργειακά θέματα. Η πρόσφατη οριοθέτηση ΑΟΖ μεταξύ των δύο χώρων αποτελεί σημαντικό βήμα όχι μόνο για τη δημιουργία σχέσεων συνεργασίας αλλά και για την εξισορρόπηση εναντίον της Τουρκίας. Η πρόσφατη οριοθέτηση ΑΟΖ, αν και δεν έχει καλύψει το σύνολο της επικράτειας που αφορά τα δύο κράτη, καθώς δεν περιλαμβάνει την ΑΟΖ του Καστελόριζου, πετυχαίνει κάτι ιδιαίτερα σημαντικό, να αναιρέσει το τουρκο-λιβυκό μνημόνιο⁷⁵.

Η συνεργασία Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ είναι μια σημαντική περιφερειακή συνεργασία έπειτα από τα επεισόδια του Μανί Μαρμαρά το 2010⁷⁶. Οι ισραηλινο-ελληνικές στρατιωτικές ασκήσεις αυξήθηκαν και ως εκ τούτου οι σχέσεις τους έγιναν πιο στενές. Επιπρόσθετα, το 2011 υπεγράφη ανάμεσα στο ελληνικό και το ισραηλινό κράτος αμυντική συνθήκη, θέτοντας περισσότερες προοπτικές στρατιωτικής συνεργασίας. Ο αγωγός East Med είναι το καλύτερο παράδειγμα της αναδυόμενης ελληνο-ισραηλινής συνεργασίας.

Παραδοσιακά, η Ελλάδα διατηρεί στενούς αμυντικούς δεσμούς με την Ουάσιγκτον και το Παρίσι. Η πρώτη υπήρξε ο κύριος σύμμαχος της Ελλάδας, λόγω ιστορικών δεσμών και της μεγάλης ελληνικής κοινότητας στις Η.Π.Α. Το τελευταίο αποτέλεσε τον πιο στενό σύμμαχο της Ελλάδας στην Ευρώπη, που μοιράζεται πολιτικές αξίες και πολιτιστικούς δεσμούς. Η στρατιωτική βοήθεια προς την κυβέρνηση Καραμανλή το 1974 από τη Γαλλία ανανεώνεται με τις νέες αγορές εξοπλισμού 18 μαχητικών

---

⁷⁵ newmoney. (2020, August 7). Πώς ακυρώνει το τουρκο-λιβυκό μνημόνιο η συμφωνία Ελλάδας-Αιγύπτου για την ΑΟΖ. *Newmoney*. Available at: <https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/ellada/pos-akironi-to-tourkoliviko-mnimonio-i-simfonia-elladas-egitpi-gia-tin-aoz/>

⁷⁶ Τουρκία-Ισραήλ, δέκα χρόνια μετά το Μαβί Μαρμαρά | Foreign Affairs - Hellenic Edition. (2020). *www.foreignaffairs.gr*. <http://www.foreignaffairs.gr/articles/72786/gabriil-xaritos/toyrkia-israil-deka-xronia-meta-to-mabi-marmara?page=show>

αεροσκαφών Rafale. αλλά και με ενδεχόμενη ενίσχυση του ελληνικού πολεμικού ναυτικού με την αγορά υπερσύγχρονων πολεμικών φρεγατών⁷⁷.

Η Ελλάδα, όπως προαναφέρθηκε, χορηγεί βοήθεια στις επιχειρήσεις του NATO, αλλά συμβάλλει και στη δημιουργία της ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας. Το NDRC-GR είναι ένα πολυεθνικό στρατηγείο το οποίο μπορεί να υποστηρίξει πάνω από 1.500 άτομα στρατιωτικό προσωπικό, σε οποιαδήποτε συνθήκες. Η μεγάλη προσφορά της Ελλάδας στο NATO αναδεικνύεται από την ισχυρή ελληνική πολεμική αεροπορία. Λόγω της στρατηγικής θέσης της, η Ελλάδα θα μπορούσε εύκολα να αναπτύξει στρατιωτικά περιουσιακά στοιχεία για συλλογικές ενέργειες ασφαλείας στο περιοχή. Είναι μια από τις λίγες χώρες του NATO που ξοδεύει περισσότερο από το 2% του ΑΕΠ του στην άμυνα. Ο Ελληνικός Στρατός και η Πολεμική Αεροπορία του έχουν συμμετάσχει σε πολλές αποστολές του NATO, συμπεριλαμβανομένου του Αφγανιστάν. Το Ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό έχει λειτουργήσει στην Ανατολική Μεσόγειο, βοηθώντας στην εκκένωση ξένων υπηκόων από τον Λίβανο (2006) και τη Λιβύη (2014). Επιπλέον, η χώρα διαθέτει στρατιωτικές εγκαταστάσεις που είναι ζωτικής σημασίας για τη δυτική ασφάλεια.

Υπό αυτό το πλαίσιο, η Αθήνα κατασκευάζει μια νέα γεωπολιτική ταυτότητα ως προπύργιο της Δύσης και αποτελεί στρατηγικής σημασίας εταίρο στην Ανατολική Μεσόγειο. Αυτό σημαίνει ότι η χώρα μπορεί να έχει νέες ευθύνες εντός του NATO και της ΕΕ για θέματα περιφερειακής ασφάλειας. Έτσι, η Ελλάδα μπορεί να γίνει πάροχος ασφάλειας που θα προστατεύει τα δυτικά συμφέροντα σε μια ασταθή περιοχή. Αυτή η θέση της, εφόσον αξιοποιηθεί ορθά από την πολιτική ηγεσία με έξυπνες διπλωματικές ικανότητες, δύναται να αποφέρει μεγάλα πλεονεκτήματα για την ελληνική πλευρά. Τέλος, η απογοήτευση της από διεθνείς οργανισμούς από παλιότερες ελληνο-τουρκικές κρίσεις την έχει οδηγήσει σε στρατηγική πιο σκληρής ισχύος και στενότερων συνεργασιών.

---

⁷⁷Νέδος, Β. (n.d.). Άμυνα: Συμμαχία δύο αιώνων. *Η Καθημερινή*. www.kathimerini.gr. Retrieved April 30, 2021, from <https://www.kathimerini.gr/k-k-magazine/561319354/amyna-symmachia-dyo-aionon/>

Κεφάλαιο 3^ο Η περίπτωση της άτυπης ελληνο-γαλλικής «συμμαχίας»

3.1 Τα αίτια της ελληνογαλλικής προσέγγισης

Στη συνέχεια, με βάση όλα τα παραπάνω, θα επιχειρηθεί μια προσέγγιση της εφαρμογής των αρχών της θεωρίας των συμμαχιών στην περίπτωση της ελληνογαλλικής «συμμαχίας».

Οι ρεαλιστικές αρχές είναι ιδιαίτερα εμφανείς στην περίπτωση της Ελληνογαλλικής στρατηγικής συνεργασίας. Η αναρχία του διεθνούς συστήματος δεν παρέχει την απαραίτητη ασφάλεια στην Ελλάδα, ώστε να επιλύσει τις διαφορές της με την Τουρκία. Ο φόβος της Ελλάδας απέναντι στην τουρκική περιφερειακή ηγεμονία την οδηγούν στη μόνη λύση για την επιβίωση της, την αύξηση της ισχύος της. Η Ελλάδα, προκειμένου να επιτύχει την ισορροπία της ισχύος έπειτα από την τουρκική προκλητικότητα έχει επενδύσει τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική αύξηση της ισχύος.

Η εσωτερική αύξηση της ισχύος στην Ελλάδα γίνεται μέσα από την ενίσχυση των ενόπλων δυνάμεων είτε σε προσωπικό είτε σε υλικό. Η προκήρυξη των 6.000 ΕΠΟΠ στις Ένοπλες δυνάμεις (ΕΔ) αποτελεί ανανέωση του στρατιωτικού προσωπικού και ισχυρό συντελεστή αποτροπής προς την Τουρκία⁷⁸. Η αύξηση επίσης της θητείας στον ελληνικό στρατό παρέχει τη δυνατότητα στην επιχειρησιακή ετοιμότητα του και την καλύτερη προστασία των συνόρων της⁷⁹. Επίσης, η αναβάθμιση των εξοπλιστικών συστημάτων και η αγορά νέων, όπως τα πολεμικά γαλλικά μαχητικά Rafale, και οι προτάσεις για αγορά και πολεμικών πλοίων αυξάνουν ραγδαία τη στρατιωτική δύναμη της Ελλάδας.

Η αύξηση της ισχύος της Ελλάδας ενισχύεται μέσα από την εξωτερική ενδυνάμωση της με τη συνεργασία της με τη Γαλλία. Η Ελλάδα και η Γαλλία είχαν ανέκαθεν καλές

---

⁷⁸ Ένοπλες Δυνάμεις: Σαρωτικές αλλαγές με νέες προσλήψεις, γυναίκες στο χακί και νέο μοντέλο για τις ειδικές δυνάμεις. (2020, ελληνογαλλική 3). *Τα Νέα*.

<https://www.tanea.gr/2020/08/03/greece/enoples-dynameis-sarotikes-allages-me-nees-proslipseis-gynaikes-sto-xaki-kai-neo-montelo-gia-tis-eidikες-dynameis/>

⁷⁹ Newsroom. (2021). Στο ΦΕΚ η αύξηση της στρατιωτικής θητείας – Ποιοι θα κάνουν 9μηνο. *Η Καθημερινή*. www.kathimerini.gr. Retrieved May 5, 2021, from <https://www.kathimerini.gr/society/561285499/sto-fek-i-ayxisi-tis-stratiotikis-thiteias-poiioi-tha-kanovn-9mino/>

σχέσεις στην ιστορική τους πορεία αλλά και εθνικά κοινά ενδιαφέροντα στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, χωρίς ωστόσο ιδιαίτερα στενή συνεργασία. Όμως η αναδυόμενη αυξημένη επιθετικότητα συσπείρωσε ακόμη περισσότερο τους δεσμούς μεταξύ τους, επιβεβαιώνοντας τον ισχυρισμό του Stephen Walt ότι η ισορροπία απειλής αποτελεί τον βασικότερο ρόλο στη δημιουργία συμμαχιών. Συνεπώς, υπό το πρίσμα των παραπάνω, πρωτίστως ο κοινός φόβος τους για την αυξανόμενη επιθετικότητα της Τουρκίας, που άρχισε να μεγαλώνει τελευταία, σηματοδότησε το ξεκίνημα μιας άτυπης συμμαχίας στον τομέα της ασφάλειας μεταξύ τους, ικανοποιώντας τον ορισμό του Walt.

Η ιδεολογική συμπίεση των δύο χωρών απέδωσε ακόμη περισσότερο με τη δημιουργία συμμαχίας μεταξύ τους. Οι δημοκρατικές ιδέες και η κοινή πολιτιστική κληρονομιά αποτέλεσαν ένα ακόμη θετικό βήμα προς τη στενότερη συνεργασία. Άξιο αναφοράς είναι ότι η γαλλική γλώσσα, η οποία διδάσκεται στα ελληνικά σχολεία ως η δεύτερη βασική ξένη γλώσσα, προάγει τον γαλλικό πολιτισμό⁸⁰. Επιπρόσθετα, η Ελλάδα αποτελεί ενεργό και βασικό μέλος της *Francophonie* (*Γαλλοφωνία*) της οποίας οι στόχοι της προάσπισης της δημοκρατίας, της ειρήνης και ασφάλειας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι κοινοί στόχοι των δύο κρατών.⁸¹

Η παροχή στρατιωτικού εξοπλισμού και η παρουσία γαλλικών ενόπλων δυνάμεων της Γαλλίας συνιστά εξωτερική βοήθεια και, σύμφωνα με τον Walt, μια επιπλέον αιτία για τη διαμόρφωση μιας συμμαχίας. Για πολλά χρόνια, είχαν διατηρηθεί καλές σχέσεις στον τομέα του εξοπλισμού, όμως η ελληνο-τουρκική κρίση οδηγήθηκε σε έναν αποτελεσματικό και πλήρως ανοιχτό συνασπισμό⁸². Η πώληση των Rafale καθιστούν αναπόσπαστη συνδρομή στις ανάγκες της ελληνικής αεροπορίας. Μερικές άλλες είναι η αναβάθμιση των γαλλικής προέλευσης UAV τύπου Sperwer, η τεχνική υποστήριξη στη συντήρηση των Απάτσι και στα κατευθυνόμενα βλήματα Penguin MK2, στα αντιαεροπορικά βλήματα τύπου Patriot και τέλος στους πυραύλους S-300.⁸³ Εκτός από τα Rafale, υπάρχουν συζητήσεις μεταξύ των δύο κρατών και για την πώληση των

---

⁸⁰ Η Γαλλοφωνία στη Β. Ελλάδα. (n.d.). Ift. Retrieved April 6, 2021, from <https://www.ift.gr/i-gallofonia-sti-v-ellada/>

⁸¹ Francophonie - Greece in International Organizations. (n.d.). www.mfa.gr. Retrieved April 6, 2021, from <https://www.mfa.gr/en/foreign-policy/greece-in-international-organizations/francophonie.html>

⁸² Lureau, Francois. Military Technology. 2006, Vol. 30 Issue 10, p38-41. 3p., Database: Computers & Applied Sciences Complete

⁸³ Νέδος, Β. (2020). Αναβαθμίζεται η αμυντική σχέση Ελλάδας-Γαλλίας. | *Η Καθημερινή* www.kathimerini.gr. Retrieved April 8, 2021, from <https://www.kathimerini.gr/politics/561173629/anavathmizetai-i-amyntiki-schesi-elladas-gallias/>

υπερσύγχρονων Belhara, βοηθώντας καθοριστικά στη ναυτική ισχύ της Ελλάδας.⁸⁴ Η από κοινού συμμετοχή τους στην επιχειρησιακή άσκηση «Μέδουσα 10» στην Ανατολική Μεσόγειο είναι το παράδειγμα της εξωτερικής βοήθειας προς την Ελλάδα.

Καταληκτικά, από τα παραπάνω διαφαίνεται η επιβεβαίωση των ρεαλιστικών τοποθετήσεων, και συγκεκριμένα του Stephen Walt, ότι οι σύγχρονες συμμαχίες βασίζονται στην εξισορρόπηση της απειλής. Η αβεβαιότητα του διεθνούς συστήματος που κυριαρχεί και ο αναθεωρητισμός της Τουρκίας και η επιδίωξη της περιφερειακής ηγεμονίας της αντανakλούν τη σημερινή πραγματικότητα στο τρίγωνο Γαλλίας-Ελλάδας-Τουρκίας. Αξιοσημείωτο είναι ότι η ελληνο-γαλλική συνεργασία δεν μπορεί να χαρακτηριστεί αυστηρά με τον όρο «συμμαχία», καθώς δεν έχει υπογραφεί δεσμευτική συνθήκη μεταξύ τους. Ωστόσο οι ελληνο-γαλλικές δομές σχέσεων, όπως εξετάστηκε και σύμφωνα με τον Stephen Walt, καλύπτουν τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία μιας λειτουργικής άτυπης συμμαχίας.

3.2 Η ελληνική στρατηγική εξισορρόπησης

Η Ελλάδα, προκειμένου να αντιμετωπίσει την τουρκική επιθετικότητα, ακολουθεί μια στρατηγική εξισορρόπησης απέναντι της, μαζί με τη Γαλλία. Μια πιθανή επικράτηση της Τουρκίας στην περιοχή της Μεσογείου αντιτίθεται στα συμφέροντα της Ελλάδας.

Ο τουρκικός αναθεωρητισμός του Ερντογάν, οι διαφορές σε ζωτικά θέματα (όπως οριοθέτηση ΑΟΖ, μουσουλμανική μειονότητα στη Θράκη, Κυπριακό) είναι μερικοί από τους κυριότερους λόγους που οδήγησαν στην αντιπαράθεση της Ελλάδας με την Τουρκία. Η στρατιωτική ισχύς και προβολή της από την Τουρκία στο Αιγαίο είναι ο κυριότερος φόβος, καθώς οι συνέπειες μιας εμπλοκής μεταξύ τους μπορεί να αποβούν καταστροφικές για μια μικρή χώρα όπως η Ελλάδα.⁸⁵ Όπως υποστηρίζει ο Mearsheimer, ακόμη ισχυρότερο κίνητρο προκύπτει για ένα κράτος, όταν η απειλή προέρχεται σε περιφερειακό επίπεδο.⁸⁶ Η προσπάθεια διατήρησης καλών σχέσεων με την Τουρκία είναι από τις στρατηγικές που έχει υιοθετήσει η Ελλάδα. Η επαναπροσέγγιση της Τουρκίας με την ΕΕ ήταν μια κύρια προσπάθεια της ελληνικής

---

⁸⁴ Angelos Athanasopoulos, "How Greece turned from the Belh@rra to the Rafales?", To Vima, 20 September 2020. Available at: https://www.tovima.gr/printed_post/pos-egine-i-strofi-apo-tis-belhrra-sta-rafale/

⁸⁵ Turkey's Muscle Flexing in the Mediterranean Isn't Just About Gas. (2020, September 7). *Bloomberg.com*. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-09-07/turkey-s-muscle-flexing-in-the-med-isn-t-just-about-gas>

⁸⁶ Toft, P. (2005). John J. Mearsheimer: an offensive realist between geopolitics and power. *Journal of International Relations and Development*, 8(4), 381-408. <https://doi.org/10.1057/palgrave.jird.1800065>

πολιτικής, ωστόσο χωρίς αποτέλεσμα.⁸⁷ Οι αντιλήψεις του προέδρου Ερντογάν για τη μεγαλοπρέπεια της Τουρκίας και την υιοθέτηση μιας ανεξάρτητης πολιτικής ασφάλειας της χώρας του απομακρύνουν τη χώρα του από της θεσμούς της ΕΕ και ξεπερνούν τα όρια ανεκτικότητας της Ελλάδας.

Η Ελλάδα θα προσπαθήσει να επιτύχει την εξισορρόπηση εσωτερικά, με την ενίσχυση των ενόπλων δυνάμεων της. Η ανάγκη της για εκσυγχρονισμό της στρατιωτικής ισχύος της, ωστόσο, είναι βέβαιο ότι θα καταναλώσει αρκετούς κρατικούς πόρους. Σε συνδυασμό με το οικονομικό αποτύπωμά της κρίσης του 2008, μπορεί να οδηγήσει σε μια μεγαλύτερη ύφεση στην οικονομική ανάπτυξή της.

Η εξωτερική εξισορρόπηση, δηλαδή μέσα από διάφορες καίριες συμμαχίες, αποτελεί και θα συνεχίσει να αποτελεί ένα επιπλέον εργαλείο στη ελληνική εξωτερική πολιτική. Έτσι, η ελληνο-γαλλική «συμμαχία» αυξάνει την ισχύ των δύο κρατών αθροιστικά και δημιουργεί ένα μεγαλύτερο τείχος προστασίας στην τουρκική επεκτατικότητα. Κατά την περίοδο των τουρκικών γεωτρήσεων, η παρουσία του αεροπλανοφόρου De Gaulle στην Κρήτη και την Ανατολική Μεσόγειο αναδεικνύει τη έμπρακτη συμπαράσταση της Γαλλίας και την πιθανή στρατιωτική ενίσχυση της Ελλάδας σε ένα ελληνο-τουρκικό επεισόδιο.⁸⁸

3.3 Τα ενδεχόμενα κόστη της «συμμαχίας»

Ωστόσο, η γαλλική βοήθεια δεν πρέπει να θεωρείται ως δώρο, καθώς κρύβει πολλά και διάφορα κόστη για την Ελλάδα. Το κόστος της Ελλάδας του να απωλέσει την πολιτική της ελευθερία και να είναι δεσμευμένη ως προς τις επιλογές της Γαλλίας είναι επόμενο. Ο ισχυρός της συμμαχίας, εν προκειμένω η Γαλλία, είναι συνήθως αυτός που κερδίζει περισσότερα σε μια συμμαχία. Το ενδεχόμενο μιας σημαντικής συνεργασίας των ενόπλων δυνάμεων της Ελλάδας στην αφρικανική ήπειρο, για την καταπολέμηση της

---

⁸⁷ Athanasopoulos, A. (2020). The Paris-Athens-Ankara triangle: A game for influence in the Eastern Mediterranean – Angelos Athanasopoulos. Διαθέσιμο στο: <https://www.eliamep.gr/en/publication/%CF%84%CE%BF-%CF%84%CF%81%CE%AF%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B9-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1-%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CE%B9/>

⁸⁸ Στην Αν. Μεσόγειο το Charles de Gaulle - Νέα μηνύματα από τον Γάλλο Υπ. Εξ. *LiberalGr.* (2020). www.liberal.gr. Retrieved May 1, 2021, from <https://www.liberal.gr/news/stin-an-mesogeio-to-charles-de-gaulle-nea-minumata-apo-ton-gallo-upex/320530>

τρομοκρατίας και την εξουδετέρωση της εμπορίας, έχει ήδη προταθεί.⁸⁹ Η πώληση γαλλικών όπλων και συστημάτων, εξυπηρετώντας τις ανάγκες της Γαλλίας, επίσης δεν θα πρέπει να παραλειφθεί από την ελληνική πλευρά ως ένα πρόσκαιρο ευκαιριακό συμφέρον της Γαλλίας.

Η διατήρηση της συμμαχίας σε βάθος χρόνου είναι ένα κρίσιμο στάδιο μέσα από το οποίο η Ελλάδα και η Γαλλία απαιτείται να βρουν περισσότερα κοινά εθνικά συμφέροντα. Η κοινή ανάγκη να αναδειχθεί η ευρωπαϊκή ασφάλεια από τα δύο κράτη θα πρέπει να αποτελεί πρώτιστο κοινό στόχο. Η αβεβαιότητα που υπάρχει εντός της συμμαχίας του NATO με την Τουρκία να αγοράζει ρωσικά εξοπλιστικά προγράμματα S-400 και το γαλλο-τουρκικό επεισόδιο έπειτα από μια επιθεώρηση σε ένα φορτηγό πλοίο ύποπτο για λαθρεμπορία όπλων, έχουν προκαλέσει ακόμη μεγαλύτερη δυσαρέσκεια στο Παρίσι.⁹⁰ Αυτό κορυφώθηκε με τη δήλωση του Εμμανουέλ Μακρόν περί ενός NATO «κλινικά νεκρού», προκαλώντας ιδιαίτερη απήχηση στη συμμαχία.⁹¹

Έτσι, η ενίσχυση της σύγκρουσής τους ενισχύει τους δεσμούς με την Ελλάδα, κάτι το οποίο θα συνδράμει στην αποτελεσματικότητα της ελληνο-γαλλικής «συμμαχίας». Η στήριξη της Ελλάδας για την επίτευξη κυρώσεων στην Τουρκία σε όλον τον ευρωπαϊκό θεσμό προσθέτει εμπιστοσύνη ανάμεσα τους. Παρομοίως, διαφωνίες πάνω σε καίρια θέματα τα οποία έχουν δημιουργηθεί μεταξύ Ελλάδας και Γαλλίας είναι αναγκαίο να επιλυθούν, ώστε να επιτευχθεί μεγαλύτερη ώσμωση εθνικών συμφερόντων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αντίθετη άποψη τους για την ένταξη βαλκανικών χώρων στην ΕΕ, καθώς η Ελλάδα επιθυμεί μέσω της συμμετοχής τους στην ΕΕ μια σταθερότητα και την απόκτηση ενός ηγετικού ρόλου στα Βαλκάνια.⁹²

Η υπέρβαση οποιαδήποτε κόστους στη συνεργασία τους χρειάζεται να επιτευχθεί και η ανάδειξη κοινών στόχων είναι απαραίτητη ώστε να θεωρηθεί λειτουργική η

---

⁸⁹ Greece external relations briefing: Greece and France come closer – China-CEE Institute. (n.d.).

<https://china-cee.eu/2020/04/06/greece-external-relations-briefing-greece-and-france-come-closer/>

⁹⁰ Athanasopoulos, A. (2020). The Paris-Athens-Ankara triangle: A game for influence in the Eastern Mediterranean – Angelos Athanasopoulos. Διαθέσιμο στο:

<https://www.eliamep.gr/en/publication/%CF%84%CE%BF-%CF%84%CF%81%CE%AF%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B9-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1-%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CE%B9/>

⁹¹ Emmanuel Macron warns Europe: “NATO is becoming brain dead”, Economist, 7 Νοεμβρίου 2019.

⁹² Greece external relations briefing: Greece and France come closer – China-CEE Institute. (2020).

<https://china-cee.eu/2020/04/06/greece-external-relations-briefing-greece-and-france-come-closer/>

συμμαχία. Με άλλα λόγια τα οφέλη και της Ελλάδας και της Γαλλίας απαιτούνται να είναι περισσότερα από τα κόστη. Η σημασία της απειλής της Τουρκίας για την αποτελεσματικότητα της συμμαχίας είναι το κυριότερο συστατικό της. Μια χρυσή τομή ανάμεσα στην πολιτική παρέμβαση των Γάλλων στην Ελλάδα και τη στρατιωτική γαλλική βοήθεια στην Ανατολική Μεσόγειο είναι ζωτικής σημασίας. Η ισοκατανομημένη προώθηση των εθνικών συμφερόντων θα προάγει τα οφέλη της «συμμαχίας». Διαφορετικά, εκείνη είναι καταδικασμένη να χάσει το ενδιαφέρον από τα μέλη της και να υποσκαφθεί η προάσπιση των ελληνικών συμφερόντων.

Με την πάροδο του χρόνου, θα προκύψει ένα ακόμη πρόβλημα για τις δύο χώρες. Η Ελλάδα με τη «συμμαχία» αυτή κινδυνεύει να αποτελέσει τοπικό δορυφόρο συμφερόντων της Γαλλίας και να απορροφήσει τις διαφορές Τουρκίας-Γαλλίας. Παράλληλα, το Παρίσι, με την παροχή βοήθειας στην Ελλάδα, είναι πιθανό να συγκρουστεί πολεμικά με την Άγκυρα, ωστόσο να δημιουργηθεί μια κατάσταση μη αναστρέψιμη από μια τέτοια στρατηγική επιλογή. Από την άλλη πλευρά, η Ελλάδα θα κυριαρχείται από τον φόβο της εγκατάλειψης και θα οφείλει να δώσει έμφαση στην τουρκική προκλητικότητα και ότι αυτή αντιτίθεται στα γαλλικά συμφέροντα. Πέρα από το τουρκικό ζήτημα, η παρώθηση των συμφερόντων του ισχυρού χρειάζεται να βρίσκεται στη φαρέτρα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Η διατήρηση της συμμαχίας αποτελεί πρόκληση για την Ελλάδα, η οποία δεν πρέπει να εφησυχασθεί από τις γαλλικές εγγυήσεις.

3.4 Η ανάγκη της αναθεώρησης της ελληνικής πολιτικής

Η ανάγκη μιας «αδύναμης» χώρας όπως η Ελλάδα για τη δημιουργία μια συμμαχίας μπορεί να θεωρηθεί κρισιμότερη από ό,τι τα κίνητρα της Γαλλίας. Η άμεση γεωγραφική εγγύτητα με την Τουρκία και η ανίσχυρη στρατιωτική δύναμη της Ελλάδας ανάμεσα τους είναι μερικοί από τους λόγους που απειλείται η ελληνική ασφάλεια. Εξαιτίας της αδύναμης ισχύος της Ελλάδας, της αναρχίας του διεθνούς συστήματος και λόγω μιας σειράς από εσωτερικά προβλήματα της Τουρκίας, ο πρόεδρος Ερντογάν προβαίνει σε προκλητικές και αναθεωρητικές ενέργειες και θα συνεχίζει να τις πράττει αν δεν συναντήσει εξισορροπητική αντίσταση.

Για αυτό μια ανανεωμένη στρατηγική για την Ελλάδα, προσαρμοσμένη στις νέες εξελίξεις είναι αναγκαία. Η ενίσχυση των στρατιωτικών της δυνάμεων με όσο το δυνατότερο οικονομικότερες λύσεις είναι το πρώτο βήμα. Δεύτερον, αυτό προϋποθέτει

τη σύναψη ενός περιφερειακού δικτύου στρατηγικών συμμαχιών ενάντιων των φιλοδοξιών της Τουρκίας και την αναθεώρηση των σχέσεων μεταξύ Ευρώπης και Τουρκίας. Μέσα από τη συνεργασία με τη Γαλλία και με αυξημένη ισχύ, μπορούν να προωθηθούν τα ελληνικά συμφέροντα. Επίσης η εξυπηρέτηση συμφερόντων της Γαλλίας, όπως η προώθηση της διεξαγωγής γεωτρήσεων της Total στην ΑΟΖ της Κύπρου, είναι χρήσιμη, ώστε να προσελκύσει περισσότερο γαλλικό ενδιαφέρον και στήριξη προς τις ελληνικές θέσεις. Επιβάλλεται ιδιαίτερη προσοχή, προκειμένου να μη γίνει σφαίρα επιρροής της Γαλλίας και εργαλείο των γαλλικών συμφερόντων.

Η προώθηση στη Γαλλία των προτερημάτων της Ελλάδας, όπως η μοναδική της γεωγραφική της θέση, θα προσελκύσει το γαλλικό ενδιαφέρον. Η Κρήτη, με τη στρατηγική της θέση, αποτελεί από τα μεγαλύτερα καταφύγια στρατιωτικών βάσεων του NATO και των ΗΠΑ. Η ελληνο-τουρκική κρίση προέβαλε τις συζητήσεις και για την ίδρυση ενός δευτέρου λιμανιού, ικανού να δεχθεί περισσότερα πλοία, ακόμη και υποβρύχια. Η διαθεσιμότητα της Κρήτης για τα υποβρύχια, μέσα από επιχειρησιακές ασκήσεις με τη Γαλλία και την παρουσία γαλλικών δυνάμεων, θα παρέχει στρατηγικό πλεονέκτημα στη Γαλλία. Επομένως, θα αναδειχθούν τα προτερήματα μιας ελληνο-γαλλικής συμμαχίας και γενικότερα θα προβληθεί η υπεροχή της Γαλλίας ως ισχυρότερης δύναμης και ως κράτους επιρροής στο διεθνές σύστημα. Αυτές οι ανταλλακτικές σχέσεις πρέπει να εκληφθούν από τη ελληνική εξωτερική πολιτική με προσοχή και με γνώμονα το εθνικό συμφέρον.

Η Ελλάδα, μέσα από τον εκσυγχρονισμό του Πολεμικού Ναυτικού και της Πολεμικής Αεροπορίας και σε καινούργιες τεχνολογίες αυξάνει την αποτρεπτική της ισχύ. Ωστόσο, η υπεροχή της στη θάλασσα κλονίζεται έπειτα από την ενίσχυση του τουρκικού στόλου⁹³. Η αγορά σύγχρονων πολεμικών πλοίων και η αναβάθμιση ήδη υπαρχόντων, αλλά και η ναυπήγηση νέων, εκτός του ότι θα τονώσει τη ναυτική ισχύ, θα τροφοδοτήσει την αγορά εργασίας με νέες θέσεις. Επιπρόσθετα, η αγορά drone Uav θα εκσυγχρονίσει τις ένοπλες δυνάμεις. Η συνεργασία με χώρες όπως η Γαλλία και το Ισραήλ σε αυτό τομέα λειτουργεί σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό αποτρεπτικά έναντι της Τουρκίας.

---

⁹³ Turkey's Muscle Flexing in the Mediterranean Isn't Just About Gas. (2020, September 7). *Bloomberg.com*. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-09-07/turkey-s-muscle-flexing-in-the-med-isn-t-just-about-gas>

Τέλος, η δημιουργία περιφερειακών σχημάτων συνεργασίας, και ιδιαίτερα αντίθετων προς την τουρκική πλευρά, θα προωθήσει την πολιτική φωνή της Ελλάδας. Το *East Med Gas Forum* και το σχήμα «3 +1» το διευκολύνουν σε σημαντικό βαθμό. Περαιτέρω συνεργασίες, όπως με τη Γαλλία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και άλλες χώρες, κρίνονται ιδιαίτερα επωφελείς για την Ελλάδα. Μέσα από τις συνεργασίες της, αυτήν ειδικά με τη Γαλλία, θα αναδειχθεί η ανάγκη μια ευρωπαϊκής ασφάλειας, πείθοντας και τα υπόλοιπα κράτη της ΕΕ, π.χ. την Ιταλία και τη Γερμανία ότι η αντιπαλότητα της Ελλάδας με την Τουρκία είναι παράλληλα και ευρωπαϊκό ζήτημα ασφάλειας. Συνεπώς, η Ελλάδα με την πολιτική συνεργασιών της και τον εκσυγχρονισμό των Ενόπλων Δυνάμεων θα καταφέρει να γίνει ένα στρατηγικό κράτος μέλος και σπουδαίος πάροχος ασφαλείας της ΕΕ.

Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία πετυχαίνει τη θεωρητική ανάλυση της θεωρίας των συμμαχιών, αλλά και την περιπτωσιολογική μελέτη της ελληνο-γαλλικής συνεργασίας διαχρονικά. Παρά τις όποιες προκλήσεις, η εξωτερική πολιτική των κρατών φαίνεται να είναι σταθερή και τα συμφέροντά τους να συγκλίνουν.

Με τις ΗΠΑ να μειώνουν τις δραστηριότητές τους στην περιοχή, η ύπαρξη του γεωπολιτικού κενού που πρέπει να καλυφθεί, είναι εμφανής και αναθεωρητικές δυνάμεις όπως η Τουρκία επιθυμούν να αναβαθμίσουν τη θέση τους. Η σκληρή προσωπικότητα του προέδρου Ερντογάν και το νεο-οθωμανιστικό κύμα που διαμορφώνει δημιουργεί σοβαρούς κινδύνους στην ασφάλεια της περιοχής. Τόσο η Ελλάδα όσο και η Γαλλία αποτελούν κράτη που επιθυμούν τη διατήρηση του status quo και της ισορροπίας δυνάμεων στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και της Βόρειας Αφρικής, ώστε να εξυπηρετούνται τα συμφέροντά τους με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Μια πιθανή άνοδος της Τουρκίας αναμένεται να έχει τραγικές συνέπειες κυρίως για την Ελλάδα, η οποία βιώνει ήδη μια σειρά παραβιάσεων της κυριαρχίας της αλλά και των δικαιωμάτων της. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι καθημερινές παραβιάσεις του εναέριου χώρου και των χωρικών υδάτων της, αλλά και η υπογραφή του τουρκο-λιβυκού μνημονίου του 2019, όπου υπήρχε παραβίαση των κυριαρχικών δικαιωμάτων επί της ΑΟΖ.

Όσον αφορά τη Γαλλία, μετά την απο-αποικιοποίηση, επιχειρεί να διατηρήσει τα οφέλη που απολάμβανε ως μητρόπολη από τα πλέον ανεξάρτητα κράτη και παράλληλα να μετατραπεί από περιφερειακή σε παγκόσμια δύναμη. Οι επεκτατικές βλέψεις της Τουρκίας στη Μέση Ανατολή αλλά και στην Αφρική και συγκεκριμένα η προώθηση του ισλαμικού φονταμενταλισμού έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια ωφελειών αλλά και την αύξηση των εγχώριων τρομοκρατικών επιθέσεων.

Σε ένα ευρύτερο επίπεδο ασφαλείας, μια στενότερη συνεργασία ιδιαίτερα μεταξύ δυο ευρωπαϊκών χωρών μπορεί να αποτελέσει θετικό βήμα για την υλοποίηση μίας ευρωπαϊκής ασφαλείας. Η αναβάθμιση των στρατιωτικών μέσων στην Ελλάδα δεν αποτελεί το μόνο θετικό πρόσημο αυτής της συμμαχίας. Μια τέτοιου επιπέδου συνεργασία Ελλάδας και Γαλλίας, σε συνδυασμό με άλλες επιπλέον περιφερειακές απειλές σε άλλες χώρες της ΕΕ, είναι πιθανόν στο μέλλον να προάγει παρόμοιες συνεργασίες και με άλλες ευρωπαϊκές χώρες και να δημιουργήσει ένα ευρύτερο

ευρωπαϊκό κλίμα ασφαλείας. Ωστόσο, αν και δύο κράτη του Δυτικού κόσμου συνεργάζονται, η αντιπαλότητα της συμμαχίας με την Τουρκία μπορεί να υποθάλψει τη συνοχή του NATO. Η γαλλική προσπάθεια του Μακρόν για την ηγεσία της ευρωπαϊκής ασφάλειας έχει προκαλέσει σκεπτικισμό και υποψίες στα υπόλοιπα κράτη. Η ελληνο-γαλλική «συμμαχία» έναντι της Τουρκίας μπορεί να προκαλέσει τη διαίρεση της συμμαχίας του NATO και της ΕΕ και να θέσει σε αμφισβήτηση τις υπάρχουσες δομές τους.

Παρόλα αυτά, εφόσον η τουρκική προκλητικότητα συνεχιστεί, η ελληνογαλλική συμμαχία διαθέτει όλα τα απαραίτητα στοιχεία, σύμφωνα με τη ρεαλιστική σχολή, ώστε να διατηρηθεί και να συσπειρωθεί σε μελλοντικές προκλητικές ενέργειες. Ωστόσο σε μια περίπτωση ενός πραγματικού πολεμικού ελληνο-τουρκικού επεισοδίου, παρά τις καλές σχέσεις με τον δυτικό κόσμο, ούτε το NATO ούτε η ΕΕ αλλά ούτε και η γαλλική βοήθεια δεν θα μπορούν να εγγυηθούν την ελληνική ασφάλεια. Υπό το φως των ζοφερών παλιότερων περιστατικών (Κύπρος, Ίμια), η Ελλάδα οφείλει να αναθεωρήσει τη στρατηγική της πολιτική, με κριτήριο ότι η εθνική της ασφάλεια αποτελεί μοναδικό της καθήκον και πρωτίστως δική της ευθύνη.

Κοιτώντας προς το μέλλον, η διατήρηση μιας συμμαχίας δεν προσφέρει μόνο οφέλη, αλλά απαιτεί ανταλλακτικές σχέσεις και κίνητρα. Η παροχή στήριξης στην Ελλάδα, πολιτικά ή στρατιωτικά, απαιτεί αναλογικής φύσεως θυσίες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η επιδίωξη της Γαλλίας από την Ελλάδα να εξετάσει το ενδεχόμενο σημαντικής συνεργασίας των ενόπλων δυνάμεών της στον τομέα της Αφρικής για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και την εξουδετέρωση της. Αν και η Ελλάδα δεν έχει εκφράσει ακόμα την αποδοχή της σε τέτοιες ευρείας κλίμακας επιχειρήσεις, παραμένει πολύ θετική προς τη γαλλική ηγεσία στην ευρωπαϊκή ασφάλεια. Η αποστολή πυραυλικών συστημάτων Patriot στη Σαουδική Αραβία δείχνει, ωστόσο, ένα αρχικό σημάδι για την πιο ενεργή συμμετοχή της σε περιφερειακές συμμαχίες. Με την εστίαση των πολιτικών ηγεσιών στην πανδημία του Covid-19 να οδεύει προς το τέλος, τα ενεργειακά ζητήματα στην Ανατολική Μεσόγειο είναι επόμενο ότι θα επαναφερθούν στην πολιτική ατζέντα και θα συνεχίσουν να απασχολούν τη διεθνή σκηνή. Συνεπώς, η δυναμική μιας ελληνο-γαλλικής «συμμαχίας» παραμένει και οι πρόσφατες εξελίξεις στη συνεργασία τους ίσως είναι η απαρχή μιας ακόμη στενότερης ελληνο-γαλλικής συμμαχίας στο άμεσο μέλλον.

- Βιβλιογραφία
- Ξενόγλωσση
- Athanasopoulos, A. How Greece turned from the Belh@rra to the Rafales?, *To Vima*, (20 September 2020). Available at:
- https://www.tovima.gr/printed_post/pos-egine-i-strofi-apo-tis-belhrra-sta-rafale/
- Athanasopoulos, A. (2020). The Paris-Athens-Ankara triangle: A game for influence in the Eastern Mediterranean – Διαθέσιμο στο:
- <https://www.eliamep.gr/en/publication/%CF%84%CE%BF-%CF%84%CF%81%CE%AF%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B9-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1-%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CE%B9/>
- Barkey, H. J. (2020, September 16). France vs. Turkey: A Showdown in the Mediterranean Is Brewing. *The National Interest*. Available at:
- <https://nationalinterest.org/feature/france-vs-turkey-showdown-mediterranean-brewing-169048>
- Belkin, P. (2011). France: Factors Shaping Foreign Policy and Issues in U.S.-French Relations. *CRS Report for Congress*. Available at:
- <https://fas.org/sgp/crs/row/RL32464.pdf>
- Bennett, D. S. (1997). Testing Alternative Models of Alliance Duration, 1816-1984. *American Journal of Political Science*, 41(3), 846. Available at: <https://doi.org/10.2307/2111677>
- Bjøl, E. (1968). The Power of the Weak. *Cooperation and Conflict*, 3(2), 157-168. Available at: <https://doi.org/10.1177/001083676800300201>
- Blais, H., & Deprest, F. (2012). The Mediterranean, a territory between France and Colonial Algeria: imperial constructions. *European Review of History: Revue europeenne d'histoire*, 19(1), 33-57.
- Bozo, F. (2016). French Foreign Policy since 1945. Available at: <https://doi.org/10.2307/j.ctvr695wm>

- Bratberg, Ø. (2005). *Grand nations, grand ideas? Guiding principles in the foreign policy of Britain and France*. Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo.
- Carl Brown, L., Mearsheimer, J. J., & Walt, S. M. (2006). The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy. *Foreign Affairs*, 85(5), 175. <https://doi.org/10.2307/20032117>
- Emmanuel Macron warns Europe: “NATO is becoming brain dead”, *Economist*, 7 2019, November 7).
- Francophonie - Greece in International Organizations. (n.d.). www.mfa.gr. Retrieved April 6, 2021, Available at: <https://www.mfa.gr/en/foreign-policy/greece-in-international-organizations/francophonie.html>
- Gas fields and tensions in the eastern Mediterranean. (2020, October 26). www.euractiv.com. Available at: <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/gas-fields-and-tensions-in-the-eastern-mediterranean/>
- Greece external relations briefing: Greece and France come closer – China – CEE Institute. (2020). Available at: <https://china-cee.eu/2020/04/06/greece-external-relations-briefing-greece-and-france-come-closer/>
- Italy and Turkey’s Europe-to-Africa Commercial Corridor: Rome and Ankara’s Geopolitical Symbiosis is Creating a New Mediterranean Strategic Paradigm, *Austrian Institute for European and Security Policy (AIES)*, Fokus 10/2020, 25 Αυγούστου 2020.
- Keohane, R., 1969. Lilliputians’ Dilemmas: Small States in International Politics. *International Organization*, 23(2), p. 296.
- Koszel, B. (2014). The Union for the Mediterranean in the policy of France and Germany. *Rocznik Integracji Europejskiej*, 8, 63. Available at: <https://doi.org/10.14746/rie.2014.8.5>
- Liska, G. (1962). *Nations in alliance*. Baltimore: Johns Hopkins Press.
- Hans Morgenthau and Kenneth Thompson (1997). *Politics Among Nations*, 6th Edition, New York: McGraw Hill.
- Lureau, Francois. *Military Technology*. 2006, Vol. 30 Issue 10, pp. 38-41. 3p., Database: Computers & Applied Sciences Complete
- Macron criticizes Turkey but raises prospect of dialogue. (2020, September 10). *Politico*. Available at: <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macron-calls-out-turkey-while-extending-dialogue-branch/>

- Making sense of Eastern Mediterranean policy of France. (2020). *Analysis*. www.aa.com.tr. Available at: <https://www.aa.com.tr/en/analysis/analysis-making-sense-of-eastern-mediterranean-policy-of-france/1948848>
- Mearsheimer, J.J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W.W. Norton & Company.
- Meijer, H., & Wyss, M. (2018). *The handbook of European defense policies and armed forces*. Oxford University Press.
- Navon, E. (2017). French Foreign Policy since 1945: An Introduction. *Israel Journal of Foreign Affairs*, doi: 10.1080/23739770.2017.1295340.
- Pachta, L. (2003). *France: driving force of the EU Common Foreign and Security Policy?* Prague: EUROPEUM Institute for European Policy.
- Rothstein, R., 1969. *Alliances and Small Powers*. New York: Columbia University Press.
- Pierini, M. New Power Struggles in the Mediterranean, *Carnegie Europe*, 30 Ιουλίου, 2020. Available at: <https://carnegieeurope.eu/2020/07/30/new-power-struggles-in-mediterranean-pub-82403>.
- Ruffini Pierre-Bruno. (2020). France's Science Diplomacy. *Science & Diplomacy*. Retrieved May 4, 2021, Available at: <https://www.sciencediplomacy.org/article/2020/frances-science-diplomacy>
- RUSI. (2020). The Silent Rise of Greece as a Mediterranean Power. [online] Available at: <https://rusi.org/commentary/silent-rise-greece-mediterranean-power> Accessed 27 Apr. 2021.
- Summit of the Two Shores, *Mediterranean Forum*. Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères (2019α). Available at: <https://dk.ambafrance.org/Summit-of-the-Two-Shores-Mediterranean-Forum>
- Singer Marshall R. (1972). *Weak States in a World of Powers: The Dynamics of International Relationships*, Free Press, New York
- Terrorism: France's International Action. *France Diplomatie*: Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. (2018); Available at: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/security-disarmament-and-non-proliferation/terrorism-france-s-international-action/>
- Thorhallsson, B., & Steinsson, S. (2017). Small State Foreign Policy. in: *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. Available at: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.484>

- Toft, P. (2005). John J. Mearsheimer: an offensive realist between geopolitics and power. *Journal of International Relations and Development*, 8(4), 381–408. Available at: <https://doi.org/10.1057/palgrave.jird.1800065>
- Turkey Advances in Africa against Franco-Emirati-Egyptian Entente. (n.d.). www.turkeyanalyst.org. Available at:
- <https://www.turkeyanalyst.org/publications/turkey-analyst-articles/item/646-turkey-advances-in-africa-against-franco-emirati-egyptian-entente.html>
- “Turkey is no longer an EU candidate”, MEP says. (2017, April 10). *Euronews*; Euronews.com. Available at: <https://www.euronews.com/2017/04/10/turkey-is-no-longer-an-eu-candidate-mep-says>
- Turkey’s Muscle Flexing in the Mediterranean Isn’t Just About Gas. (2020, September 7). Bloomberg.com. Available at:
- <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-09-07/turkey-s-muscle-flexing-in-the-med-isn-t-just-about-gas>
- Varvelli, J. P., José Ignacio Torreblanca, George Tzogopoulos, Tara Varma, Arturo. (2020, September 16). Views from the capitals: Gas conflict in the eastern Mediterranean – European Council on Foreign Relations. ECFR. Available at: https://ecfr.eu/article/vfc_views_from_the_capitals_gas_conflict_in_the_eastern_mediterranean/
- Walt, S. M. (1991). Alliance Formation in The Southwest Asia: Balancing and Bandwagoning in Cold War Competition. *Dominoes and Bandwagons: Strategic Beliefs and Great Power Competition in the Eurasian Rimland*, ed. R. Jervis and J. Snyder, New York: Oxford University Press.
- Walt, S. M. (1994). *The origins of alliances*. Cornell University Press.
- [Ελληνόγλωσση](#)
- Ήφαιστος Π., (2003) Οι διεθνείς Σχέσεις ως Αντικείμενο Επιστημονικής Μελέτης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό: Διαδρομή, Αντικείμενο, Περιεχόμενο και Γνωσιολογικό Υπόβαθρο. Αθήνα: Ποιότητα.
- Θουκυδίδης, (1998). Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου (Α. Βλάχος, Μετ.) Αθήνα: Βιβλιοπωλείο της Εστίας.

- Νέδος, Β. (2020). Αναβαθμίζεται η αμυντική σχέση Ελλάδας-Γαλλίας. *Η Καθημερινή*. www.kathimerini.gr. Ανακτήθηκε Απρίλιος 8, 2021, Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/politics/561173629/anavathmizetai-i-amyntiki-schesi-elladas-gallias/>
- Νέδος, Β. (2021). Άμυνα: Συμμαχία δύο αιώνων. *Η Καθημερινή*. www.kathimerini.gr. Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/k/k-magazine/561319354/amyna-symmachia-dyo-aionon/>
- Ελλάς-Γαλλία-Συμμαχία; (2020, February 16). *HuffPost Greece*. Διαθέσιμο στο: https://www.huffingtonpost.gr/entry/ellas-yallia semmachia_gr_5e441375c5b6d0ea381195b5
- Ένοπλες Δυνάμεις: Σαρωτικές αλλαγές με νέες προσλήψεις, γυναίκες στο χακί και νέο μοντέλο για τις ειδικές δυνάμεις. (2020, ελληνογαλλική 3). *Τα Νέα*. Διαθέσιμο στο: <https://www.tanea.gr/2020/08/03/greece/enoples-dynameis-sarotikes-allages-me-nees-proslipseis-gynaiques-sto-xaki-kai-neo-montelo-gia-tis-eidikes-dynameis/>
- Η Γαλλοφωνία στη Β. Ελλάδα. (n.d.). Ift. Ανακτήθηκε Απρίλιος 6, 2021, Διαθέσιμο στο: <https://www.ift.gr/i-gallofonia-sti-v-ellada/>
- Ο «ιερός πόλεμος» του Ερντογάν: Περικύκλωση των Αράβων και επέκταση στη Μεσόγειο. *LiberalGr*. (n.d.). www.liberal.gr. Ανακτήθηκε Απρίλιος 12, 2021, Διαθέσιμο στο: <https://www.liberal.gr/world/perikuklosi-ton-arabon-kai-epektasi-sti-mesogeio/283974>
- Πώς ακυρώνει το τουρκο-λιβυκό μνημόνιο η συμφωνία Ελλάδας-Αιγύπτου για την ΑΟΖ. (2020, August 7). *Newmoney*. Διαθέσιμο στο: <https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/ellada/pos-akironi-to-tourkoliviko-mnimonio-i-simfonia-elladas-egitpi-gia-tin-aoz//>
- Στην Αν. Μεσόγειο το Charles de Gaulle - Νέα μηνύματα από τον Γάλλο Υπ. Εξ. (2020). *LiberalGr*. www.liberal.gr. Ανακτήθηκε Μάιος 1, 2021, Διαθέσιμο στο: <https://www.liberal.gr/news/stin-an-mesogeio-to-charles-de-gaulle-neaminumata-apo-ton-gallo-upex/320530>
- Στο ΦΕΚ η αύξηση της στρατιωτικής θητείας – Ποιοι θα κάνουν 9μηνο. *Η Καθημερινή*. www.kathimerini.gr. Ανακτήθηκε Μάιος 5, 2021, Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/society/561285499/sto-fek-i-ayxisi-tis-stratotikis-thiteias-poioidha-kanoun-9mino/>

- Τουρκία-Ισραήλ, δέκα χρόνια μετά το Μαβί Μαρμαρά. (2020). *Foreign Affairs – Hellenic Edition*. www.foreignaffairs.gr. Διαθέσιμο στο:
- <http://www.foreignaffairs.gr/articles/72786/gabriil-xaritos/toyrkia-israil-deka-xronia-meta-to-mabi-marmara?page=show>
- Νέδος, Β. (2020). Ελληνικοί «Πάτριот» στη Σ. Αραβία. *Η Καθημερινή*. www.kathimerini.gr. Ανακτήθηκε Μάιος 12, 2021, Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/politics/1060428/ellinikoi-patriot-sti-s-aravia/>
- Waltz N. Kenneth (2011), Θεωρία διεθνούς πολιτικής, (Κ. Κολιόπουλος, Μετ.) Αθήνα: Ποιότητα.